

VÝSLEDKY ÚČTU KULTURY

2021

Lidé a společnost

Praha, 30. 5. 2023

Kód publikace: 090005-23

Č. j.: CSU-006138/2023-63

Zpracoval: ČSÚ – Odbor statistik rozvoje společnosti
NIPOS – Centrum informací a statistik kultury

Ředitel odboru: Martin Mana

Kontaktní osoba: Ivo Krobot, e-mail: ivo.krobot@czso.cz

Zajímají Vás nejnovější údaje o inflaci, HDP, obyvatelstvu, průměrných mzdách a mnohé další? Najdete je na stránkách ČSÚ na internetu: www.czso.cz

KONTAKTY V ÚSTŘEDÍ

Český statistický úřad | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 051 111 | www.czso.cz

Oddělení informačních služeb | tel.: 274 052 304, 274 052 451 | e-mail: infoservis@czso.cz

Prodejna publikací ČSÚ | tel.: 274 052 361 | e-mail: prodejna@czso.cz

Evropská data (ESDS), mezinárodní srovnání | tel.: 274 052 347, 274 052 757 | e-mail: esds@czso.cz

Ústřední statistická knihovna | tel.: 274 052 361 | e-mail: knihovna@czso.cz

INFORMAČNÍ SLUŽBY V REGIONECH

Hl. m. Praha | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 052 673, 274 054 223
e-mail: infoservispraha@czso.cz | www.praha.czso.cz

Středočeský kraj | Na padesátém 81, 100 82 Praha 10, tel.: 274 054 175
e-mail: infoservisstc@czso.cz | www.stredocesky.czso.cz

České Budějovice | Žižkova 1, 370 77 České Budějovice, tel.: 386 718 440
e-mail: infoserviscb@czso.cz | www.cbudejovice.czso.cz

Plzeň | Slovanská alej 36, 326 64 Plzeň, tel.: 377 612 108, 377 612 145
e-mail: infoservisplzen@czso.cz | www.plzen.czso.cz

Karlovy Vary | Závodní 360/94, 360 06 Karlovy Vary, tel.: 353 114 529, 353 114 525
e-mail: infoserviskv@czso.cz | www.kvary.czso.cz

Ústí nad Labem | Špálova 2684, 400 11 Ústí nad Labem, tel.: 472 706 176, 472 706 121
e-mail: infoservisul@czso.cz | www.ustinadlabem.czso.cz

Liberec | Nám. Dr. Edvarda Beneše 585/26, 460 01 Liberec 1, tel.: 485 238 811
e-mail: infoservislbc@czso.cz | www.liberec.czso.cz

Hradec Králové | Myslivečkova 914, 500 03 Hradec Králové 3, tel.: 495 762 322, 495 762 317
e-mail: infoservishk@czso.cz | www.hradeckralove.czso.cz

Pardubice | V Ráji 872, 531 53 Pardubice, tel.: 466 743 480, 466 743 418
e-mail: infoservispa@czso.cz | www.pardubice.czso.cz

Jihlava | Ke Skalce 30, 586 01 Jihlava, tel.: 567 109 062, 567 109 073
e-mail: infoservisvys@czso.cz | www.jihlava.czso.cz

Brno | Jezuitská 2, 601 59 Brno, tel.: 542 528 115, 542 528 200
e-mail: infoservisbrno@czso.cz | www.brno.czso.cz

Olomouc | Jeremenkova 1142/42, 772 11 Olomouc, tel.: 585 731 516, 585 731 511
e-mail: infoservisolom@czso.cz | www.olomouc.czso.cz

Zlín | tř. Tomáše Bati 1565, 761 76 Zlín, tel.: 577 004 932, 577 004 935
e-mail: infoservis-zl@czso.cz | www.zlin.czso.cz

Ostrava | Repinova 17, 702 03 Ostrava, tel.: 595 131 230, 595 131 232
e-mail: infoservis_ov@czso.cz | www.ostrava.czso.cz

978-80-250-3324-1 (brožováno)

978-80-250-3325-8 (pdf)

© Český statistický úřad, Praha, 2023

Obsah

1. Úvod	4
1.1 Vymezení a členění sektoru kultury	4
1.2 Zdroje dat a související problémy	5
2. Hospodaření kulturních institucí v roce 2021	7
2.1 Zdroje financování kultury	7
2.2. Mikroekonomický pohled	10
2.2.1. Finanční hospodaření	10
2.2.2. Zaměstnanost a mzdy	12
2.2.3. Investice	15
2.2.4. Naturální ukazatele	16
2.3. Makroekonomický pohled	17
2.3.1. Základní ukazatele	17
2.3.2. Zahraniční obchod	18
3. Závěr	20
4. Seznam zkratk	23
5. Použité zdroje a literatura	24
6. Přílohy	25
7. Tabulky	27

1. Úvod

Satelitní účet kultury ČR (dále také „účet kultury“) byl v návaznosti na růst významu sledování ekonomického rozměru kultury a úkol vyplývající z usnesení vlády ČR č. 1452 z roku 2008 poprvé zpracován v ověřovacím provedení za referenční rok 2009.

V roce 2015 byl usnesením vlády ČR č. 266 k návrhu Státní kulturní politiky na léta 2015–2020 (s výhledem do roku 2025) úkol týkající se sestavování Satelitního účtu kultury prodloužen do dalšího období.

Pro první ověřovací sestavení kulturního účtu za rok 2009 byl sektor kultury vymezen v rámci dohody zainteresovaných institucí (MK ČR, resp. NIPOS a ČSÚ). Na podzim roku 2011 byl ukončen projekt ESSnet Culture organizovaný Eurostatem, jehož úkolem bylo mimo jiné i jednotné vymezení sektoru kultury v rámci celé EU. Výsledky výše uvedeného projektu byly zapracovány do novelizované metodiky sestavení kulturního účtu a staly se východiskem pro sestavení účtu za rok 2010 a následující léta. V rámci analytických prací s dlouhodobými časovými řadami těchto dat se postupem času rozsah kulturních aktivit zahrnutých do účtu rozšiřoval.

Tato publikace, obsahující data za rok 2021, představuje již třinácté vydání účtu kultury. Pokračování epidemie covidu-19 i v uvedeném roce dává výsledkům tohoto zpracování zvláštní význam. Mimo jiné mohou posloužit ke kvantifikaci negativních ekonomických dopadů na kulturu v dalším, druhém roce pandemie.

1.1 Vymezení a členění sektoru kultury

V souladu s metodikou Eurostatu a závěry pracovní skupiny [ESSnet-Culture](#) rozlišujeme následující kulturní oblasti. Níže jsou uvedeny pouze čtyřmístné kódy použitých činností podle klasifikace ekonomických činností CZ-NACE Rev. 2. Celé názvy ekonomických činností jsou rozepsány v Příloze 1.

- **kulturní dědictví:** (91.01, 91.02, 91.03, 72.20 – ekonomické činnosti týkající se archeologie, 47.78, 47.79 – pouze část ekonomických činností náležících kultuře)
- **scénické umění:** (90.01, 90.02, 90.04)
- **výtvarné umění:** (74.10, 74.20, 90.03, část sekce C náležící uměleckým řemeslům)
- **periodický a neperiodický tisk:** (58.11, 58.13, 63.91, 74.30, 47.61, 47.62)
- **audiovizuální a interaktivní média:** (58.21, 59.11, 59.12, 59.13, 59.14, 59.20, 60.10, 60.20, 47.63, 77.22)
- **architektura:** (71.11)
- **reklama:** (73.11)
- **umělecké vzdělávání:** (85.52)
- **správa kultury vč. její podpory:** (84.11, 84.12 – u obou pouze část náležící kultuře, 94.99.2)

Z praktických důvodů, souvisejících s problémy se získáním a členěním potřebných dat, je nutné výše uvedené oblasti doplnit o další blíže neurčenou oblast, pro účely této publikace nazvanou „neznámá oblast“. Ta zahrnuje údaje, které známe pouze za celek (např. zdroje financování) a nemůžeme je rozčlenit do konkrétních oblastí.

V rámci jednotlivých oblastí rozeznáváme kulturní činnosti, které představují či zprostředkovávají kulturní projevy, jako je např. činnost muzeí a galerií a dále kulturní služby či statky (např. konzervace a archivace v rámci muzeí či originály zvukových nahrávek). Nositele uvedených kulturních činností, popř. služeb či statků, lze také souhrnně označit za **poskytovatele kulturních statků a služeb** (dále také „poskytovatele“). Mezi ně patří např. muzea, knihovny, divadla, rozhlas či televize.

V souladu se zaměřením prováděných statistických šetření v kultuře (KULT) přiřazujeme poskytovatele (respondenty šetření) k výše vymezeným kulturním oblastem takto:

Kulturní dědictví	Scénické umění	Výtvarné umění	Periodický a neperiodický tisk	Audiovizuální a interaktivní média	Ostatní poskytovatelé
historická památka muzeum a galerie archiv knihovna	divadlo, koncertní sál hudební soubor festival kulturní dům	výstavní sál	nakladatelství/ vydavatelství	výroba a distribuce audiovizuálních děl rozhlas televize	poskytovatelé, kteří nejsou zachyceni samostatně prostřednictvím statistických výkazů

Jak je z uvedeného členění patrné, např. ve velmi významné oblasti architektury se žádný jednoznačně vymezený poskytovatel – z důvodu nedostatku odpovídajících dat získávaných statistickými šetřeními – nenachází. Obvykle je rozsah kulturních oblastí širší než činnost poskytovatelů, kteří jsou do nich zařazeni. Poskytovatelé jsou tak vybranými (statisticky zvláště sledovanými) reprezentanty jednotlivých oblastí, kteří však vyčerpávajícím způsobem celou oblast nepokrývají. Za údaje o ostatních poskytovatelích se považují zjišťovaná data o činnosti v těch kulturních oblastech, které nelze jednoznačně přiřadit k předcházejícím poskytovatelům (např. maloobchodní prodej knih, starožitností, uměleckých předmětů, tvorba hudebních nahrávek, služby designu, aktivity zpravodajských agentur, správní činnosti ministerstva kultury a jím řízených institucí atd.).

Z podobných důvodů jako v případě oblastí – tj. nemožnosti věrohodného rozčlenění souhrnných dat – je nutné předpokládat i tzv. „neznámého poskytovatele“.

Nemalý význam mají i jiná členění kultury. V souladu s přístupem Evropské komise dělíme kulturu v zásadě na **kulturní odvětví** a **kreativní odvětví**. První tvoří **tradiční a umělecký sektor** (výtvarné a scénické umění, kulturní dědictví) a sektor **audiovizuální a mediální** (film a video, televize a rozhlas, videohry, hudba, knihy a tisk). **Kreativní sektor** zahrnuje design, architekturu a reklamní průmysl. Jak dále uvidíme, toto členění má mimo jiné nemalý význam z pohledu uplatňování tržních vztahů v kultuře a následně i rozdílných ekonomických výsledků kulturních oblastí.

Jak ukázaly již výsledky prvního zpracování kulturního účtu za rok 2009, z ekonomického pohledu se vine silná dělicí čára mezi tradičním uměním a režijními činnostmi na straně jedné a ostatními kulturními sektory na straně druhé. Mezi dříve zmíněnými lze na předním místě uvést celou oblast kulturního dědictví, dále oblast scénického a výtvarného umění (divadlo, soubory, festivaly, výstavní sály a kulturní domy) a režijní činnosti v kultuře. Tyto aktivity v zásadě nejsou finančně soběstačné a směřuje k nim 50–60 % veřejných výdajů na kulturu. Naopak tomu je v případě pořizování zvukových nahrávek, tisku, televizního a rozhlasového vysílání, výroby a distribuce audiovizuálních děl, tvorby videoher, architektonických, návrhářských a reklamních činností.

1.2 Zdroje dat a související problémy

K sestavení účtu kultury se využívají různorodá data z administrativních zdrojů i ze statistických zjišťování. Do první skupiny patří především údaje z **veřejných rozpočtů** (státní rozpočet a místní rozpočty).

Druhou skupinu tvoří zejména data získaná **šetřením v domácnostech** (statistika rodinných účtů, výběrové šetření pracovních sil) a dále statistickým zjišťováním přímo u **kulturních institucí** (pod označením KULT). Šetření v domácnostech provádí ČSÚ, který šetří také držitele licencí rozhlasového a televizního vysílání. Data od většiny dalších kulturních institucí (poskytovatelů) sbírá NIPOS (MK) pomocí výše zmíněného šetření KULT. Některá data (zejména o zpravodajských agenturách, činnosti architektů, fotografické činnosti a činnosti reklamních agentur, maloobchodu atd.) jsou získávána z podnikového zjišťování P 5-01, které provádí ČSÚ. Ze statistického zjišťování tohoto úřadu jsou získávána také data o neziskových institucích (šetření NI 1-01).

V referenčním roce 2014 byla v souladu s novým metodickým vymezením Eurostatu zkvalitněna metodika kvantifikace obratu zahraničního obchodu s kulturními službami a zbožím, k čemuž přispěla i specifikace výrobků uměleckých řemesel provedená Národním ústavem lidové kultury. Údaje za zahraniční obchod se zbožím jsou od referenčního roku 2021 přepočítávány aktualizovanou metodou, která reflektuje změnu vlastnictví mezi rezidenty a nerezidenty (nejedná se tedy již o statistiku pohybu zboží přes hranice, jako tomu bylo doposud).

V roce 2015 došlo k významnému posunu v souvislosti s nově využitým zdrojem dat – Výběrovým šetřením pracovních sil. Pomocí tohoto zdroje je možné odhadnout celkový rozsah pracovní síly vynaložené v kulturních aktivitách, a to jak v institucích s převažující kulturní činností, tak i mimo ně. Z důvodu zajištění vyšší spolehlivosti a eliminace výrazných meziročních výkyvů hodnot za tuto skupinu zaměstnanců jsou data uváděna počínaje referenčním rokem 2021 jako tříleté klouzavé průměry (tzn. např. hodnota pro rok 2021 je spočítána jako průměr z hodnot roku 2020, 2021 a 2022).

Pro potřeby sestavení účtu se dále využívají různé doplňkové zdroje informací. Některé údaje o zaměstnanosti lze čerpat ze statistiky práce a mezd. Uvedená zjišťování provádí ČSÚ, který také dodává makroekonomická data z národních účtů.

Údaje o archivech má k dispozici MV ČR, vybrané informace o kinech Unie filmových distributorů atd.

Informace o některých kulturních institucích a aktivitách nezahrnutých do pravidelných statistických šetření zjišťuje NIPOS u vybraných respondentů jednorázově formou tzv. doplňkových šetření (archivy, amatérská divadla, knižní veletrhy atd.).

Počínaje referenčním rokem 2018 byly takto šetřeny i aktivity související s archeologickými nalezišti, které do té doby v plném rozsahu do kulturního účtu zahrnuty nebyly.

Na druhé straně bylo referenčním rokem 2020 – z důvodu neúplného a nejasně vymezeného souboru zpravodajských jednotek – ukončeno doplňkové šetření údajů o uměleckých řemeslech. **Nově se umělecká řemesla šetří pomocí ročního podnikového zjišťování P 5-01** ve vybraných třídách klasifikace CZ-NACE, a to ve zpravodajských jednotkách do pěti zaměstnanců. Tato změna, spolu se zvýšením věrohodnosti dat, pochopitelně přinesla i přerušeni časové řady začínající již v roce 2011 (viz blíže kapitola 2.2.1. Finanční hospodaření).

Získáním dat však nesnáze nekončí. Je třeba se vypořádat s problémy souvisejícími s klasifikacemi (CZ-NACE, CZ-COICOP, CZ-ISCO). Údaje o kulturních činnostech jsou velmi často zahrnuty v agregovaných položkách s jinými aktivitami. V případech, kdy nejsou, bývá z úsporných důvodů výběrový soubor šetření nedostatečně velký na to, aby bylo možno získat a dopočítávat výsledky v potřebném podrobnějším členění (např. na čtyři místa CZ-NACE).

Potřebná data z jednotlivých datových zdrojů jsou dostupná v různých termínech. Data o veřejných výdajích jsou k dispozici zhruba pět měsíců po konci referenčního roku, údaje o výdajích domácností osm měsíců a o podnicích či neziskových institucích až třináct měsíců po konci referenčního roku. Podobné to je s dopočtenými údaji sbíranými od kulturních institucí (poskytovatelů). Nejpozději jsou dostupná data z Národních účtů ČSÚ (více než rok po ukončení referenčního období), která jsou navíc dodatečnými revizemi postupně zpřesňována. Výsledky účtu kultury jsou proto dostupné až cca 16 měsíců po skončení referenčního roku.

Nemalé rozdíly jsou i v kvalitě informací. Vysokou věrohodnost lze předpokládat u dat týkajících se veřejných výdajů na kulturu, která vycházejí z čerpání státního rozpočtu. Data získaná prostřednictvím statistických šetření s sebou nesou některé komplikace. Jedná se o šetření v domácnostech (rodinné účty, výběrové šetření pracovních sil), specializovaná zjišťování v kulturních institucích (výběrová statistická šetření KULT provádí NIPOS a ČSÚ) a další šetření ČSÚ v podnicích či doplňková šetření. Kvalita těchto dat je ovlivněna všemi problematickými okolnostmi – neúplností základního souboru respondentů, metodami sestavení výběrového souboru, mírou neodpovědí, úrovní dopočtů apod.

2. Hospodaření kulturních institucí v roce 2021

2.1 Zdroje financování kultury

Celková výše finančních zdrojů¹ vstupujících do kultury meziročně vzrostla o 8,6 % a dosáhla v roce 2021 více než 284 mld. Kč. Po šesti letech, kdy se finanční zdroje v kultuře v letech 2014 až 2019 každoročně navyšovaly (v průměru o 3,8 % ročně), se v roce 2020 snížily o 4,8 % (13,1 mld. Kč). Do tohoto poklesu se výrazně promítla nemožnost či snížená možnost pořádání kulturních akcí v době lockdownu v souvislosti s pandemií covidu-19.

V roce 2021 se v souvislosti s metodickou změnou šetření v oblasti uměleckých řemesel a se zmírněním protiepidemických opatření finanční zdroje vstupující do kultury začaly opět zvyšovat. V oblasti audiovizu a reklamy na tom měl největší podíl nárůst zdrojů od podniků a v menší míře i od domácností (ty byly ovlivněny také zmíněnou změnou v šetření uměleckých řemesel). Co se původu finančních zdrojů týče, největší část jich tradičně pochází od podniků, na druhém místě jsou přímé výdaje domácností, na třetím veřejné rozpočty, dále pak neziskové instituce a zahraniční zdroje (uvedené pořadí se po řadu let v zásadě nemění).

Jak je zřejmé z následující tabulky zachycující strukturu finančních zdrojů v sedmiletém období (2015–2021), byly až do roku 2019 patrné tendence nepatrného růstu podílu domácností na celkových zdrojích a stagnace podílu veřejných rozpočtů a podniků. V roce 2020, který byl prvním rokem pandemie covidu-19, nastala výrazná změna. Prostředky pocházející z veřejných rozpočtů meziročně vzrostly téměř o 9 %, zatímco objem prostředků domácností o více než 9 % poklesl a objem finančních prostředků podniků se snížil o více než 7 %. V roce 2021 opět vzrostly finanční prostředky od podniků a domácností ve větší míře než z veřejných zdrojů. Výkyvy relativních hodnot ostatních zdrojů financování jsou vzhledem k jejich nízkým absolutním hodnotám poměrně běžné.

Tabulka 1 Podíl jednotlivých zdrojů na financování kultury v časové řadě (v %)

Původ zdroje	2015	2017	2018	2019	2020	2021	Index 2021/2015	Index 2021/2020
Veřejné rozpočty	15,1	14,2	15,2	15,7	17,9	16,8	111,2	93,9
Domácnosti	19,8	19,7	19,0	20,9	19,9	20,1	101,5	101,0
Podniky	62,3	63,2	63,8	62,0	60,3	61,4	98,6	101,8
Neziskové instituce	1,6	2,2	1,0	0,7	1,1	1,0	62,5	90,9
Zahraniční zdroje	1,2	0,7	1,0	0,7	0,8	0,7	58,3	87,5

Zdroj: NIPOS, ČSÚ

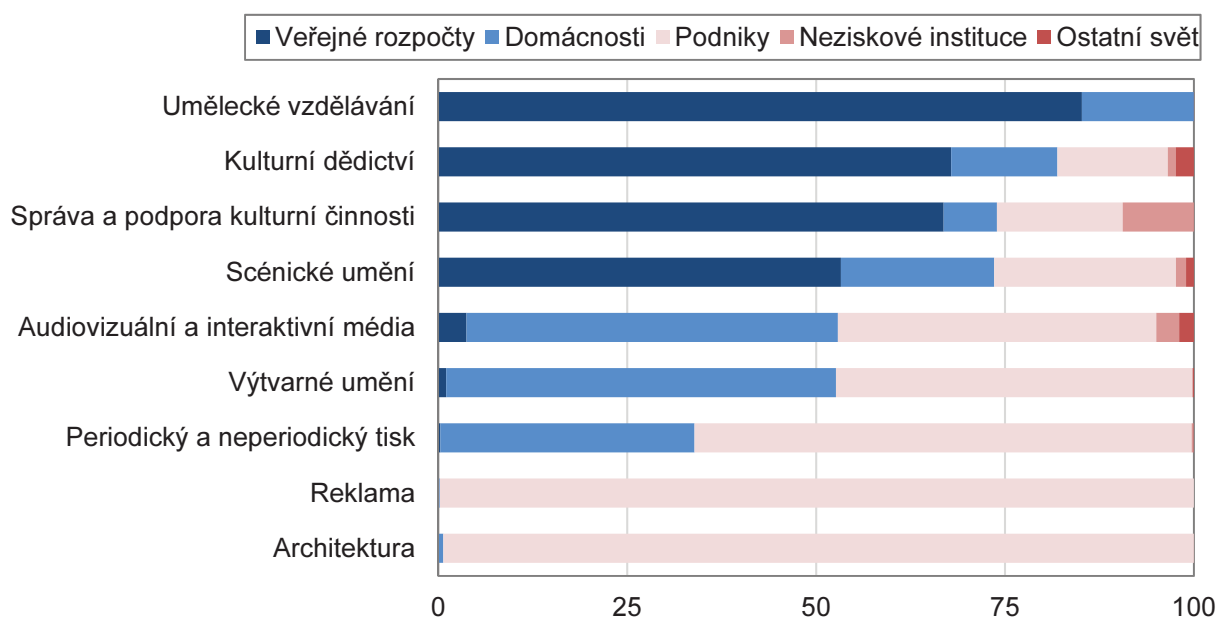
V jednotlivých oblastech kultury je obrázek podílů zdrojů financování poněkud odlišný. **Zatímco v kulturním dědictví, scénickém umění, uměleckém vzdělávání a v činnostech správního charakteru jsou rozhodující veřejné rozpočty** (zhruba 76 % všech zdrojů z veřejného sektoru směřuje do těchto oblastí), **v tržně orientovaných odvětvích** (výtvarné umění, tisk, média, architektura, reklama) **to jsou zdroje podniků a domácností.**

¹ Finanční zdroje představují celkové příjmy snížené o zaplacené daně a poplatky a naopak zvýšené o investiční dotace, vlastní vklady a zvýšené (snížené) o změnu stavu úvěrů a půjček.

Mezi sledovanými oblastmi kultury dosáhly nejvyšší hodnoty finanční zdroje v oblasti reklamy (82,8 mld. Kč), následované oblastí audiovizuální a interaktivní média (62,5 mld. Kč) a tiskem (necelých 32 mld. Kč) – podrobněji viz Tabulka 1 v příloze. Mezi vybranými poskytovateli kulturních služeb to byla televize (23,8 mld. Kč), na druhém místě muzea a galerie (9,2 mld. Kč) a na třetím divadla (7,2 mld. Kč) – podrobněji viz Tabulka 2 v tabulkové příloze).

Co se týče rozdělení finančních zdrojů do jednotlivých oblastí, směřovaly zdroje z podniků zejména do reklamy (82,6 mld. Kč), architektury (30,0 mld. Kč), médií (26,3 mld. Kč) a tisku (21,0 mld. Kč). Na druhé straně méně do oborů živé umělecké tvorby, ve kterých tradičně převažuje účast zdrojů veřejných. Nejvíce zdrojů ze zahraničí i z neziskových institucí směřovalo do oblasti médií (dohromady 3,1 mld. Kč).

Graf 1 Podíl jednotlivých zdrojů financování oblastí kultury v roce 2021 (v %)

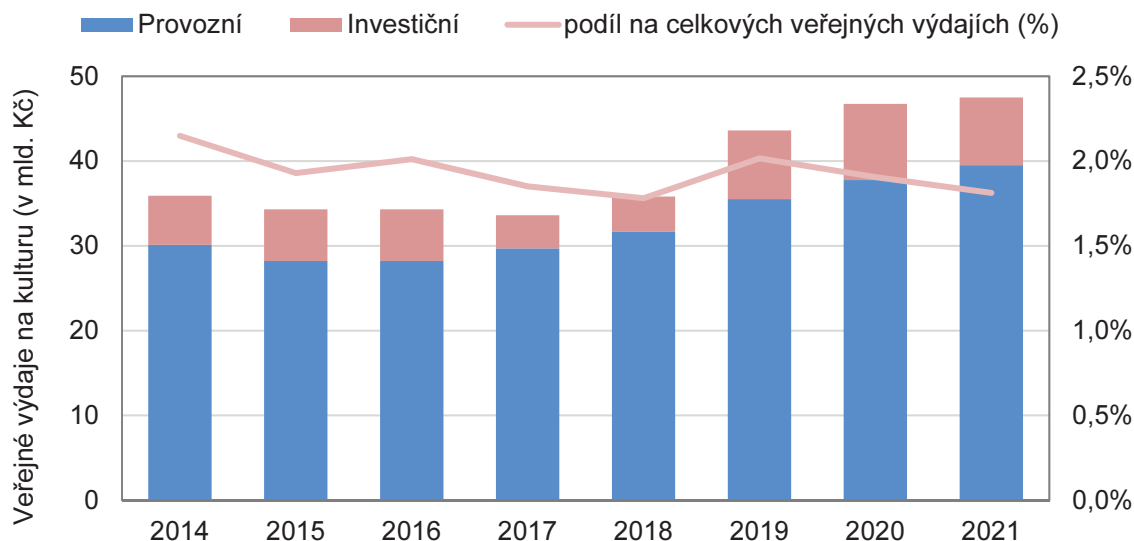
Zdroj: ČSÚ, NIPOS

Z veřejných rozpočtů bylo v roce 2021 věnováno na kulturu více než 47,5 mld. Kč, tj. o 0,8 mld. Kč (o 1,7 %) více než v roce předcházejícím. Tato částka představuje konsolidované provozní a investiční výdaje organizačních složek státu, územních samosprávných celků a státních mimorozpočtových fondů (fondu kultury a fondu pro podporu a rozvoj české kinematografie).

Z celkových výdajů na kulturu z veřejných rozpočtů bylo 39,5 mld. Kč určeno na provozní účely a 8 mld. Kč na investice. Veřejné výdaje na provoz tak v porovnání s předešlým rokem vzrostly o 4,8 %, zatímco výdaje na investice se o více než 11 % snížily. Z pohledu úrovně veřejných zdrojů bylo nejvíce vydáno na kulturu z místních rozpočtů – z obecních a městských rozpočtů (34,7 %) a z krajských rozpočtů (33,5 %). Tyto prostředky plynuly zejména do oblastí kulturního dědictví, scénického umění a uměleckého vzdělávání.

Veřejné výdaje směřovaly zejména do tradiční kultury, která byla nejvíce postižena vládními opatřeními namířenými proti šíření pandemie covidu-19. Jejich objem se však meziročně mírně snížil (o 0,6 mld. Kč).

Celková finanční částka věnovaná kultuře v roce 2021 představovala 1,8 % výdajů veřejných rozpočtů (v předcházejícím roce to bylo 1,9 %). Z uvedeného je zřejmé, že ve druhém roce pandemie se podpora kultury z veřejných zdrojů relativně snížila (v absolutních částkách o 790 mil. Kč vzrostla).

Graf 2 Veřejné výdaje na kulturu

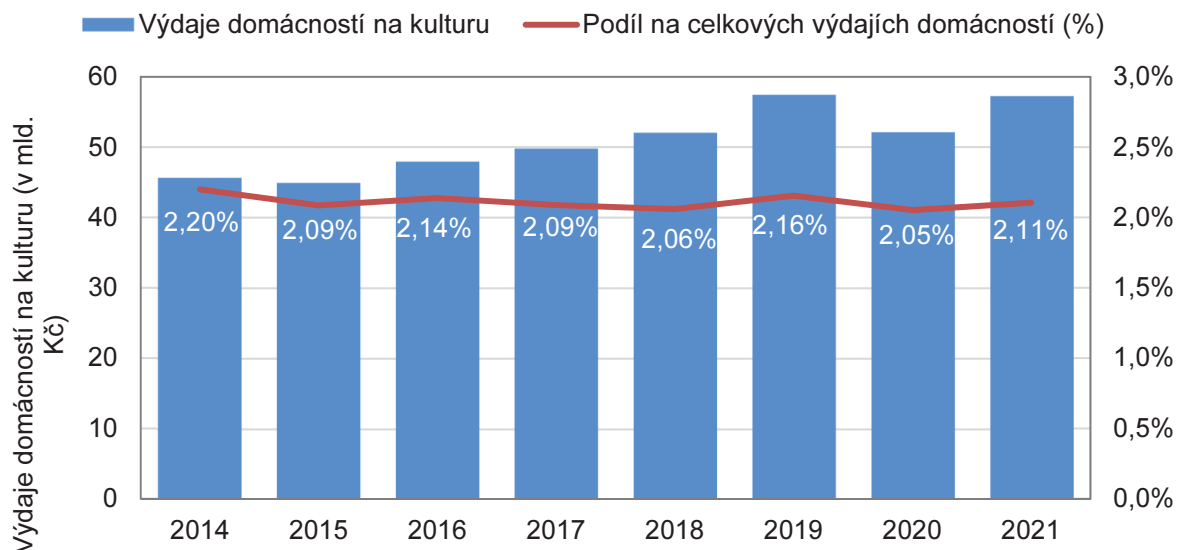
Zdroj: Monitor státní pokladny, MF

Výdaje domácností na kulturu v roce 2021 dosáhly 57,2 mld. Kč a v porovnání s předcházejícím rokem se zvýšily téměř o 9,9 %. Jejich váha v celkových finančních zdrojích kultury se meziročně o 0,2 procentního bodu zvýšila na hodnotu 20,1 %.

Výdaje domácností směřovaly zejména do sféry médií a tisku (např. televize, rozhlas, kino, knihy a tisk, videohry), a to ve výši 41,5 mld. Kč, což představuje z celkových výdajů domácností na kulturu 72,5% podíl (stejně jako před pandemií v roce 2019). Mnohem méně prostředků domácnosti vydaly v oblasti kulturního dědictví, živé umělecké tvorby (scénické a výtvarné umění) a uměleckého vzdělávání (dohromady téměř 15,1 mld. Kč). V relativním vyjádření se však výdaje domácností na kulturu, konkrétně v rámci pandemií nejvíce postižených oblastí, tj. scénického umění a kulturního dědictví, meziročně významně zvýšily (o 10 %).

Výdaje domácností na kulturu mají nejčastěji podobu vstupného, nákupu upomínkových předmětů, řemeslných výrobků, koncesionářských poplatků, jiných poplatků za služby (např. poplatky za sledování placených pořadů přes internet), úhrad školného za umělecké vzdělání nebo úhrad nákupů zboží kulturní povahy (knihy, časopisy, obrazy, starožitnosti atd.).

Podíl výdajů domácností na kulturu na jejich celkových spotřebních výdajích se v roce 2021 zvýšil na 2,11 % (z 2,05 % v roce předcházejícím).

Graf 3 Výdaje domácností na kulturu

Zdroj: ČSÚ, NIPOS

V rámci ostatních zdrojů financování kultury mají nejvýznamnější postavení podniky (174,4 mld. Kč), mnohem menší pak nevládní neziskové instituce (necelé 3 mld. Kč). Tyto zdroje pochází obvykle z příjmů kulturních institucí za služby, výrobky či zboží, popř. z navýšení stavu úvěrů a půjček a vlastních vkladů. Zdrojem doplňkového charakteru byly prostředky ze zahraničí (2,0 mld. Kč).

2.2. Mikroekonomický pohled

2.2.1. Finanční hospodaření

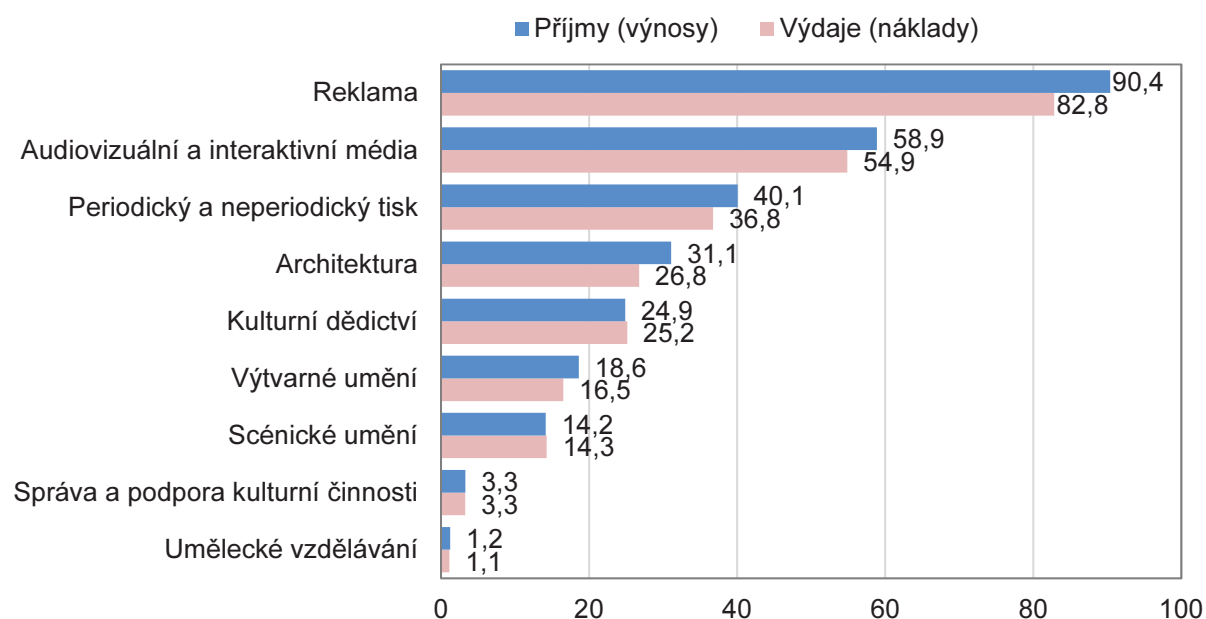
Tabulky č. 3, 4 a 9 uvedené v příloze umožňují hodnotit základní ekonomické ukazatele z výkazů zisku a ztrát kulturních institucí, jejichž zdrojem jsou zejména podniková šetření (výkazy P 5–01, NI a KULT). Je třeba dodat, že podniky jsou v rámci těchto šetření zařazovány do jednotlivých odvětví či oborů dle zásady převažující části tržeb, a tak jejich veškeré tržby nutně nepocházejí z aktivit kulturního charakteru. Na druhé straně nejsou zahrnuty podniky, které mohou provozovat i kulturní činnosti, avšak převažující část jejich tržeb souvisí s aktivitami ne-kulturními. Cenou za úplnější pohled, který tak získáváme, je nižší přesnost zjištěných dat.

Jak ukazují zmíněné tabulky v příloze této publikace, **hospodaření sektoru kultury skončilo v roce 2021 kladným hospodářským výsledkem** ve výši téměř 21 mld. Kč, což bylo o 646 mil. Kč více než v roce 2020. Tato částka zhruba odpovídá ziskové marži² ve výši 7,5 % (tj. o 1,3 p. b. více než v roce 2019). Meziroční zvýšení zisku lze podobně jako v roce 2020, tj. v roce, jehož převážná část byla provázena pandemií covidu-19, vysvětlit skutečností, že kultura je také z ekonomického pohledu značně nesourodým celkem.

Úroveň hospodaření jednotlivých oblastí kultury a poskytovatelů kulturních služeb je tradičně značně rozdílná. **Zatímco v kulturním dědictví a ve scénickém umění došlo k nemalým ztrátám** (památky, muzea, knihovny, divadla, hudební soubory a kulturní domy), **jiná odvětví byla naopak značně zisková** (tisk, média, reklama, architektura).

² zisk po zdanění dělený tržbami

Graf 4 Příjmy a výdaje kulturních institucí podle oblastí v roce 2021 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ, NIPOS

Podle stupně ekonomické soběstačnosti lze v rámci kultury rozlišit **dvě sféry hospodaření**. Do první patří oblasti tradičního umění **orientované spíše na publikum a návštěvnost**, pro které je nepostradatelná finanční podpora z veřejných zdrojů (kulturní dědictví, divadla, soubory, festivaly atd.). Do druhé – **orientované na trh** – lze zařadit sféru kreativních aktivit (reklama, architektura, design) a dále média, tisk a část výtvarného umění. Z uvedeného vyplývá, že právě tradiční kultura byla pandemií zasažena nejvíce. Na rozdíl od oblasti médií či tisku nemohli poskytovatelé kulturních služeb orientovaných na publikum v roce 2020 a částečně i v roce 2021 kvůli vládním opatřením poskytovat tyto služby vůbec, nebo pouze v omezené míře.

Je to zřejmé i na stupni soběstačnosti, který odpovídá relaci mezi tržbami za vlastní výkony a celkovými výdaji. V roce 2021 při průměrné výši 88,7 % dosahoval např. v tvorbě videoher 152,9 %, v designu 107,2 % a v architektuře 108 %. Na druhé straně v kulturním dědictví 40,4 % a ve scénickém umění jen 18,4 %.

Zatímco ve scénickém umění a v kulturním dědictví přetrvávala stamilionová ztráta (dohromady více než 424 mil. Kč), v tržně orientovaných kulturních a kreativních odvětvích se hospodářský výsledek meziročně o více než 0,7 mld. Kč zvýšil.

Nicméně **zlepšení podmínek činnosti oproti roku 2020 se ve výsledcích pandemií nejvíce postižených oblastí kultury příznivě projevilo**. Ne však až natolik, aby mohlo zásadně zvýšit jejich úroveň soběstačnosti. Při meziročním zvýšení návštěvnosti objektů kulturního dědictví (památky, muzea) o 5,8 % se zvýšily tržby z vlastní činnosti těchto zařízení o 12,6 %, v tom vstupné o 11,8 %. Ještě výraznější – co se návštěvnosti týče – bylo zlepšení v zařízeních scénického umění (divadla, kulturní domy, festivaly, hudební tělesa), kde při meziročním zvýšení návštěvnosti o 11,2 % vzrostly tržby z vlastní činnosti o 10,7 %, v tom vstupné o 9,3 %.

Pokud bychom porovnávali úroveň meziročního zlepšování hospodářských výsledků jednotlivých druhů kulturních zařízení, tak v návštěvnosti si polepšily kulturní domy (zvýšení o 31,3 %), dále památky (o 9,6 %) a divadla (o 7,5 %), naopak – v souladu s dlouhodobým trendem – se fyzická návštěvnost knihoven v roce 2021 oproti předcházejícímu roku o 4,7 % snížila. Muzea a galerie a dále kulturní domy významně meziročně zvýšily tržby z vlastní činnosti (o 23 % a 10,6 %). **Ve většině kulturních zařízení se zvýšil stupeň soběstačnosti, zdaleka ne však natolik, aby se obešla bez provozních dotací.** Ty se meziročně zvýšily

nejvíce v případě kulturních domů (o 18,8 %) a hudebních souborů (o 8,1 %). Přesto, s výjimkou festivalů a výstavních sálů, dosáhla ostatní zařízení i v roce 2021 ztráty z hospodaření (nejvíce památky a muzea a galerie – více než 296 mil. a 247 mil. Kč).

Jak je zřejmé, význam zlepšení epidemických a s nimi souvisejících podmínek v roce 2021 nelze přeceňovat. Fyzická návštěvnost, která je – pro kulturní služby poskytované publiku na konkrétním místě a v daném čase – nejdůležitějším ukazatelem, se v roce 2021 meziročně zvýšila o pouhých 2,6 %. Proti roku 2019, který byl posledním před pandemií, však zůstala o více než polovinu (50,8 %) nižší. Zdá se, že i po zrušení opatření omezujících volný pohyb osob přetrvávaly obavy části potenciálního publika z nákazy covidem-19.

Nutno poznamenat a při hodnocení hospodářských výsledků v oblasti výtvarného umění a kultury jako celku v rámci časové řady je třeba si uvědomit, že v roce 2021 jsou významně ovlivněny novým způsobem šetření v oblasti uměleckých řemesel.

Jak se ukazuje, výsledky šetření dat pomocí podnikové statistiky v tomto roce jsou oproti průměru let 2011–2020 – zjištěnému v rámci tzv. doplňkových zjišťování – minimálně dvakrát vyšší (např. počet zaměstnanců). V případě proměnlivějších veličin, jako jsou např. výnosy a náklady, jsou rozdíly ještě výraznější. Nový způsob zjišťování tak v r. 2021 navyšuje počet zaměstnanců v uměleckých řemeslech (zároveň i ve výtvarném umění a v kultuře jako celku) o zhruba 1 tis. osob, výdaje domácností za výrobky řemesel o více než 3 mld. Kč, celkové příjmy i výdaje o zhruba 6 mld. Kč, hospodářský výsledek o více než 60 mil. Kč atd. Popsané rozdíly lze přímo vyčíst z porovnání 5. řádku přílohové Tabulky č. 6 výsledků Satelitních účtů kultury do roku 2020 a Tabulky č. 10 za období roku 2021 (jak je patrné, číslování tabulek se od r. 2021 také změnilo).

2.2.2. Zaměstnanost a mzdy

Kvantifikace rozsahu práce vstupující do kulturních aktivit je poměrně složitá. Pracovní zapojení má více forem, z nichž relativně nej přesněji je evidován rozsah práce zaměstnanců s pracovní smlouvou. Problematičtější je postižení prací v oblasti kultury na základě dohod, prací dobrovolníků a také zapojení OSVČ či podnikatelů a jejich rodinných příslušníků.

Počínaje referenčním rokem 2015 byla data o zaměstnanosti v kultuře rozšířena o nový pohled pomocí údajů z Výběrového šetření pracovních sil (dále také VŠPS). Vedle klasických statistických šetření v kulturních institucích (KULT, SBS, NI a doplňková zjišťování) umožňuje VŠPS širší záběr, neboť postihuje různorodé pracovní zapojení v kulturních organizacích i mimo ně.

Přílohová Tabulka č. 5a obsahuje údaje o zaměstnanosti a mzdách v kultuře, které vycházejí z klasických šetření podnikového charakteru řady KULT, NI a SBS. **Podle jejích výsledků v kultuře v roce 2021 pracovalo téměř 94 tis. pracovníků, z toho necelých 82,7 tis. zaměstnanců (přepočtený stav) a 11,3 tis. dobrovolníků** bez nároku na odměnu. To je o 1,2 tis. pracovníků více než v r. 2020 a naopak o 19 tis. (20,2 %) méně než v roce 2019. Zatímco počet zaměstnanců meziročně o 3,4 % vzrostl, počet dobrovolníků se téměř o 12 % snížil (v porovnání s rokem 2019 se snížil dokonce o 62 %). Jak je patrné, následky pandemie a s ní spojených opatření ve sledovaném roce – ani v oblasti zaměstnanosti – ještě zdaleka nedoznaly.

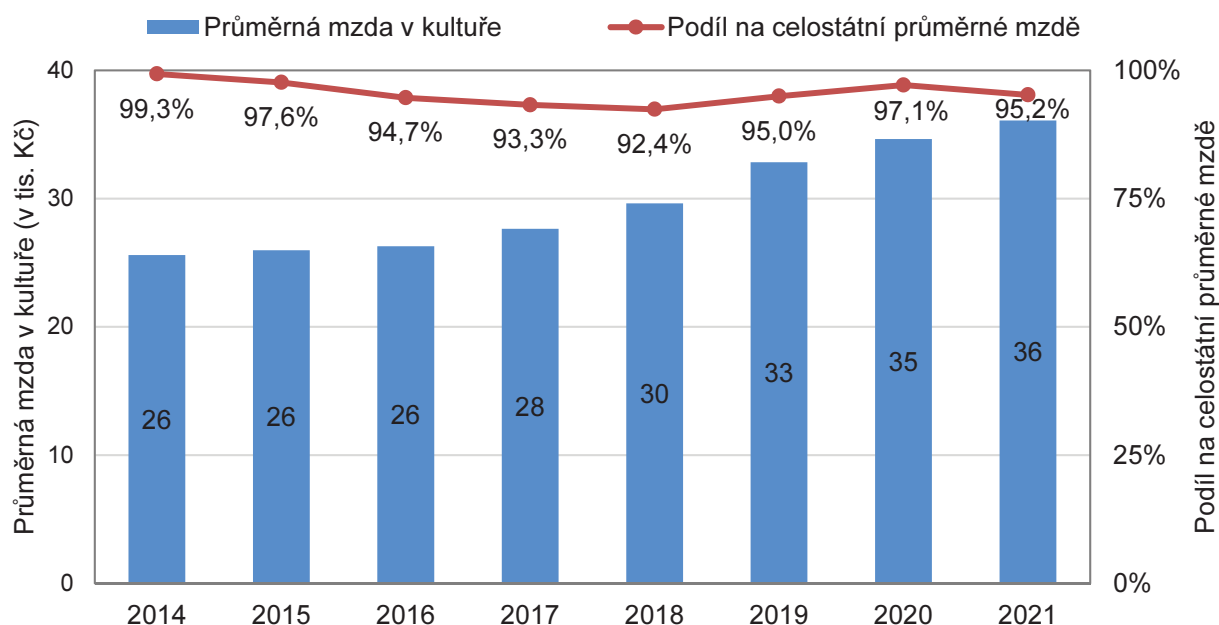
Nad výše uvedený počet lze zřejmě předpokládat dalších několik tisíc osob pracujících v kultuře na základě dohod o pracovní činnosti či v postavení osoby samostatně výdělečně činné (jejich počet výše uvedená zjišťování nepostihují). Pokud bychom přepočítali výši vykázaných ostatních osobních výdajů a honorářů v kultuře pomocí průměrných mezd, dojdeme k počtu dalších cca 8,4 tis. pracovníků zapojených na základě dohod a autorských smluv (v přepočtu na plnou pracovní dobu). To je spolu se zaměstnanci více než 91 tis. osob (v přepočtu na plnou pracovní dobu), a k tomu lze připočítat 11,3 tis. dobrovolníků, kteří pracují v institucích s převažující kulturní činností.

Vývoj mezd v kultuře nebyl v roce 2021 probíhající pandemií příliš ovlivněn. Průměrná hrubá měsíční mzda v kultuře dosáhla 36 093 Kč. **V porovnání s předcházejícím rokem se zvýšila o 4,2 % (reálně však jen o 0,4 %), avšak ve srovnání s průměrnou mzdou dosaženou v celé ekonomice (37 903 Kč) byla o 1 810 Kč (o 4,8 %) nižší.**

Od roku 2014 až do roku 2018 klesal podíl průměrné mzdy v kultuře na celostátní průměrné mzdě z 99 % na 92 %. Obrat nastal v roce 2019, kdy se přiblížil ke stavu v roce 2016 na úroveň 95 %. Podíl průměrné mzdy v kultuře na celostátní průměrné mzdě vzrostl v porovnání s předchozím rokem i v roce 2020, a to o 2,1 p. b. na 97,1 %. V roce 2021 však opět poklesl, a to o 1,9 p. b. na 95,2 %. Zejména v případě kultury platí, že průměr (jako charakteristika celého souboru) má velmi nízkou vypovídací schopnost. Také do oblasti mezd se promítají podstatné rozdíly v úrovni hospodaření dvou odlišných částí – tradičních odvětví na straně jedné a médií, tisku a kreativních oborů na straně druhé (viz Tabulka 9). Jestliže v tradiční kultuře průměrná měsíční mzda dosáhla 29,1 tis. Kč, tak v tisku to bylo 38,4 tis. Kč, v architektuře 40,7 tis. Kč, v reklamě téměř 41,3 tis. Kč a v médiích více než 53,2 tis. Kč.

Graf 5 Průměrná hrubá měsíční mzda v kultuře

Zdroj: ČSÚ, NIPOS

Zvýšení mezd pracovníkům kultury v minulých letech pomohlo, nicméně rozdíl v porovnání s celostátní úrovní mezd zcela neodstranilo. **Rozdíl v dynamice mezd v kultuře a v ekonomice jako celku tak i v roce 2021 zůstává patrný.**

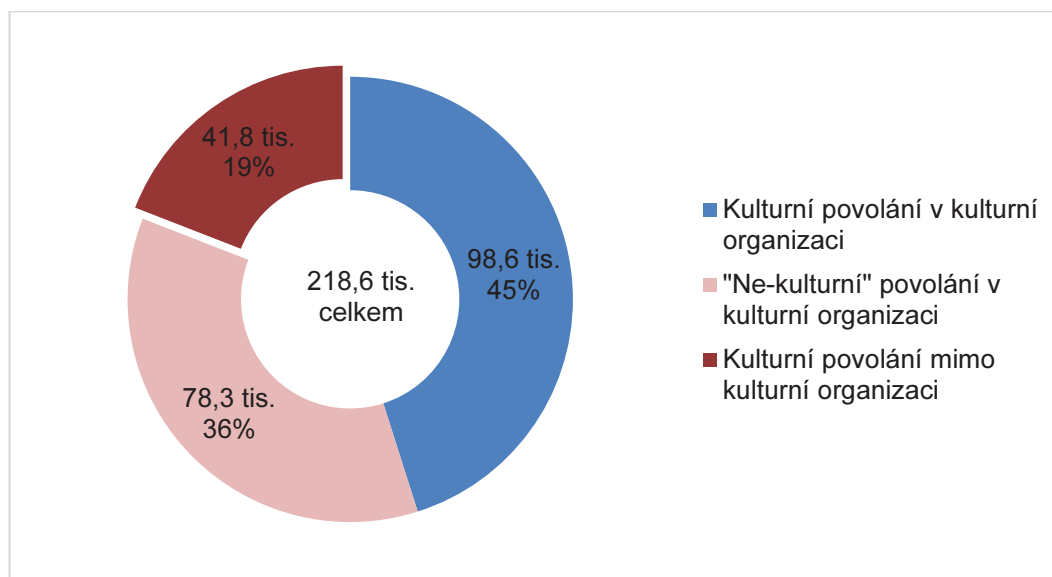
V důsledku navýšení průměrné mzdy se její tempo přiblížilo k tempu růstu produktivity práce propočtené z hrubé přidané hodnoty vytvořené v kultuře. Zatímco v pětiletém období 2014–19 zaostával růst průměrné mzdy za dynamikou produktivity práce o 3,3 p. b., tak v letech 2015–2020 jen o 0,3 p. b. ročně. V roce 2021 se – v porovnání s předcházejícím rokem – relace dynamiky obou ukazatelů obrátila a meziročně bylo tempo růstu produktivity práce o 7 p. b. vyšší než průměrné mzdy (viz Tab. č. 11).

Výběrové šetření pracovních sil prováděné ČSÚ rozšiřuje pohled na zaměstnanost v kultuře o instituce s převažující jinou než kulturní činností a dále o zapojení podnikatelů, popř. jejich rodinných příslušníků (viz Tabulka 5b). Určité omezení spočívá ve skutečnosti, že neposkytuje údaje o finančních nákladech vynaložené práce a o počtu dobrovolných pracovníků.

Celkový rozsah pracovního zapojení v kulturních aktivitách (včetně institucí ne-kulturního zaměření) zahrnoval v roce 2021³ přibližně 218,6 tis. osob. Z tohoto počtu bylo 86,9 tis. podnikatelů. Ze zbývajících počtu 131,8 tis. osob bylo 109,9 tis. osob zaměstnáno na plný pracovní úvazek a 20,4 tis. osob na úvazek částečný či formou dohody o pracovní činnosti (popř. dohody o provedení práce) nebo pracovali jako pomáhající rodinní příslušníci.

Výsledky uvedeného šetření umožňují rozčlenit osoby zaměstnané v kultuře podle charakteru povolání a typu instituce (právnícké či fyzické osoby) s kulturní či ne-kulturní převažující činností. Z celkového počtu 218,6 tis. pracujících osob jich v jiných než kulturních institucích pracovalo 41,8 tis., tj. přibližně 19,1 % (např. designéři v automobilovém průmyslu). Ze zbývajících počtu 176,9 tis. pracovníků kulturních institucí bylo aktivních 98,6 tis. (45,1 %) v povoláních kulturního charakteru (např. jako zpěváci, herci či designéři). Povolání ne-kulturního zaměření (administrativa, účetnictví, IT profese atd.) v kulturních institucích vykonávalo 78,3 tis. osob (35,8 %). V porovnání s rokem 2020 zůstal počet osob zaměstnaných v kultuře podle údajů VŠPS přibližně na stejné úrovni.

Graf 6 Počet zaměstnaných osob v kultuře v roce 2021 (s využitím dat Výběrového šetření pracovních sil)

Pozn.: Jedná se o průměr let 2020–2022.

Zdroj: ČSÚ

Jak je zřejmé, kulturní povolání nejsou centralizována pouze do institucí, jimž plyne většina příjmů z kulturních aktivit. Z celkového počtu těch, jejichž náplň práce má kulturní obsah (140,4 tis. osob), jich pracovalo v kulturní organizaci zhruba jen 70 %.

Postihnout váhu kultury v ekonomice z pohledu rozsahu zaměstnanosti není snadné. Přepočtený počet zaměstnanců kulturního sektoru (podle výkazů NIPOS) představuje zhruba 2,1 % z počtu zaměstnanců pracujících v celé ekonomice. Podle výsledků VŠPS v roce 2021 zaměstnaní v sektoru kultury (tedy zaměstnanci, podnikatelé, osoby pracující na vlastní účet či pomáhající rodinní příslušníci) představovali 3,4 % z celkového počtu zaměstnaných v ČR. Pokud bychom k institucím s převažující kulturní činností připočetli i zaměstnance kulturních profesí mimo kulturní sektor, došli bychom k podílu 4,2 %.

³ Jedná se o průměr let 2020–2022.

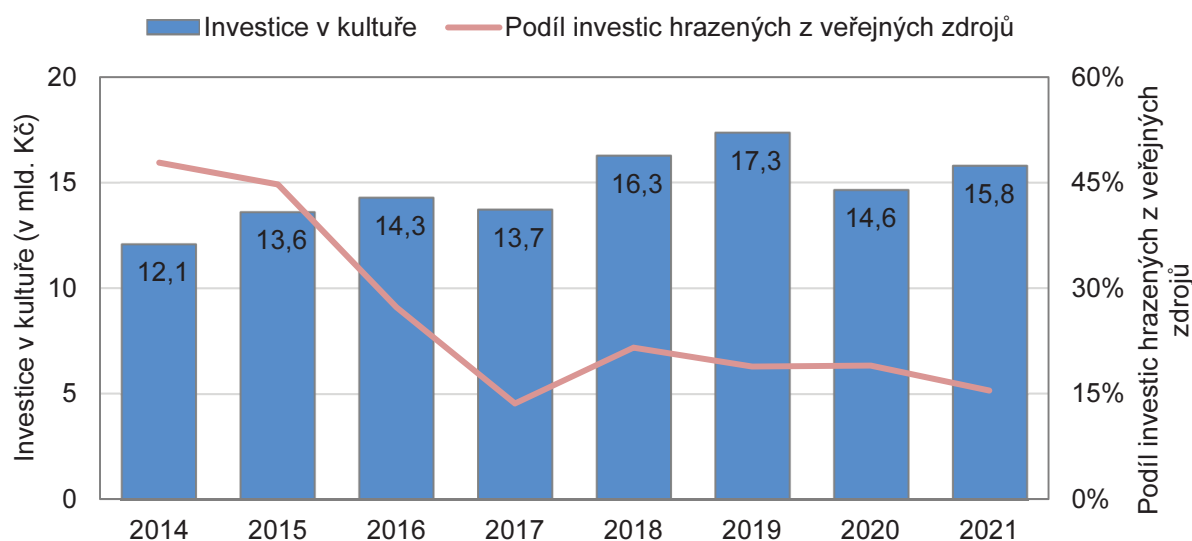
2.2.3. Investice

Příznivější podmínky roku 2021 poznamenaly také investiční výdaje kulturních organizací. V porovnání s rokem 2020 se objem investičních výdajů zvýšil o 7,8 % (o více než 1,1 mld. Kč) a dosáhl výše téměř 15,8 mld. Kč (viz Tabulka 6). Zůstal však o 1,56 mld. Kč (o 9 %) za úrovní dosaženou v roce 2019.

Rozdílné ekonomické podmínky a výsledky kulturních institucí nacházejí svůj odraz také v investiční aktivitě. Při průměrné intenzitě investic v přepočtu 190,8 tis. Kč na zaměstnance v kultuře jako celku (stále ještě o 17,8 tis. Kč méně než v roce 2019) to bylo v tradičním a uměleckém sektoru 130,1 tis. Kč, v audiovizuálním a mediálním 252,1 tis. Kč a v kreativním sektoru až 273,7 tis. Kč (viz Tabulka 9).

Co se týče zdrojového krytí investičních výdajů, veřejné finanční zdroje se na něm v roce 2021 podílely zhruba z 15,4 % (v tradiční kultuře z 58 %), zahraniční zdroje ze 3,1 % (v tradiční kultuře z více než 11,5 %) a zbývajícím podílem vlastní, popř. jiné zdroje.

Graf 7 Investice v kultuře

Zdroj: ČSÚ, NIPOS

Ve struktuře investic z pohledu hmotného a nehmotného majetku kolísá dlouhodobě podíl vydaných finančních prostředků na nehmotný majetek mezi 20 až 40 % (v roce 2021 dosáhl 20,8 %, tj. o 3,9 p. b. méně než v roce 2020). V období mezi roky 2012 až 2017 se podíl pořizování nehmotného majetku v porovnání s majetkem hmotným snižoval. Zatímco v roce 2012 dosáhl až 30 %, v roce 2015 to bylo 28,6 % a v roce 2017 jen 22,5 %.

V období finančně-ekonomické krize po roce 2009 tomu přitom bylo opačně. Bylo preferováno pořizování nehmotného majetku před hmotným. Jak se zdá, vývoj po roce 2017 v tomto směru nasvědčuje vyššímu uspokojování odložených potřeb v oblasti pořizování hmotného majetku. Již v roce 2018 se podíl investičních výdajů do nehmotného majetku opět prudce zvýšil zejména z důvodu nárůstu tohoto druhu investic v oblasti médií, tento vývoj pokračoval i v roce následujícím. V roce 2020, který přinesl v mnoha směrech netypické podmínky, však došlo ke změně či alespoň přerušení tohoto trendu (pokles na 24,7 %), s dalším poklesem v roce 2021 na 20,8 %.

Nejvyššího podílu výdajů na pořízení nehmotného majetku bylo dosaženo v oblasti médií (přes 61 %). Naopak podíl pořízení hmotného majetku na celkových investičních výdajích v oblasti architektury dosáhl téměř 94 % a v tradiční kultuře až 92 %.

2.2.4. Naturální ukazatele

V sektoru kultury se můžeme setkat s potížemi spojenými s odpovídajícím stanovením ceny – zejména originálních – kulturních statků či služeb. Netýká se to jen samotného stanovení ceny, ale i jejího vývoje v čase. Také hospodaření některých kulturních institucí se primárně neřídí finančními kritérii a neprobíhá zcela na komerční bázi. Lze proto usuzovat, že **působení ekonomických vztahů v kultuře je modifikované, ne-li částečně limitované.**

Vzhledem k omezeným možnostem zachycení kultury prostřednictvím financí bychom měli pohled na kulturu doplnit o vyhodnocení vývoje základních naturálních ukazatelů. Ty jsou v zásadě dvojího druhu. Jako **kapacitní ukazatele** (počet sedadel v divadlech, počet sbírkových předmětů v muzeích či rozsah knihovního fondu v knihovnách) odrážejí stranu nabídky a jako **ukazatele participace** (počet diváků, čtenářů či návštěvníků) vyjadřují objem poptávky.

Nejhrubším ukazatelem nabídkové strany kulturního vyžití je počet poskytovatelů kulturních služeb (památek, muzeí, knihoven, divadel, držitelů licencí rozhlasového a televizního vysílání atd.). V roce 2021 byla v rámci šetření KULT zjišťována data od 8 615 poskytovatelů (tj. o více 1,9 % než v roce 2020). K nejvyššímu nárůstu počtu poskytovatelů došlo v případě výstavních sálů, festivalů a kulturních domů. Naopak se snížil počet vydavatelů v oblasti tisku.

Důvody změny počtu poskytovatelů kulturních služeb mohou být různé, od reorganizace, integrace a jiných organizačních změn až po ekonomicky opodstatněný vznik či zánik nových subjektů. Zastavení poklesu (v roce 2020 byl až pětiprocentní) svědčí o zlepšení podmínek činnosti v porovnání s pandemickým rokem 2020.

Vhodnější než ukazatele nabídkové strany pro charakteristiku změn v oblasti kulturních služeb ukazatele na straně poptávky, zejména pak počet návštěvníků, resp. návštěv (na 10 tis. obyvatel). Jak je z Tabulky 13 zřejmé, **po propadu návštěvnosti vybraných kulturních zařízení v roce 2020 o 54,6 %, došlo v roce 2021 k jejímu meziročnímu nárůstu o 5,8 %. Přesto však nadále zůstala návštěvnost hluboce pod úroveň roku 2019 (o 52 %).** V porovnání s rokem 2020 se zvýšila nejvíce v kulturních domech, v kinech, v historických památkách a v divadlech.

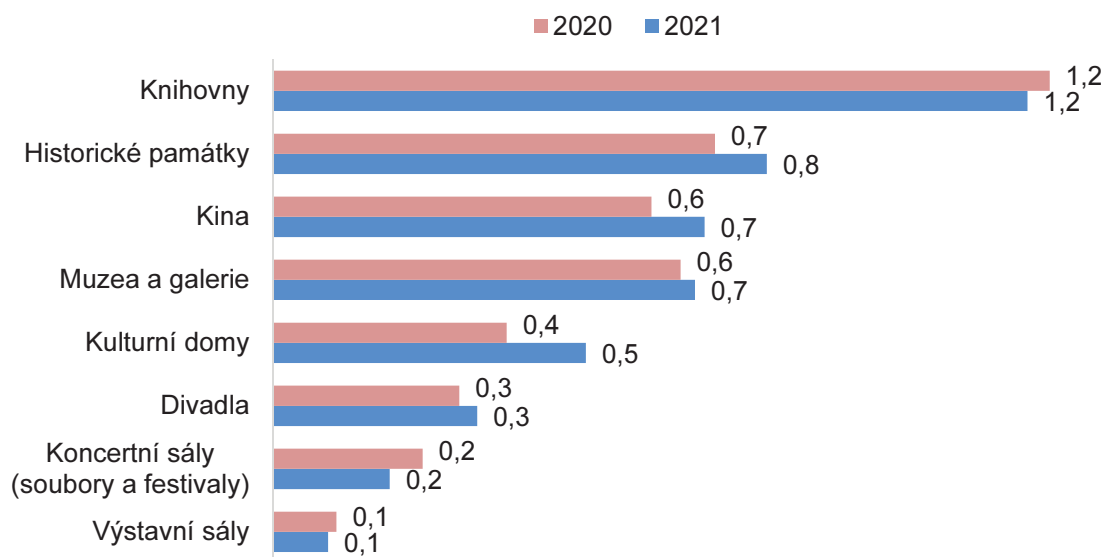
V oblasti tisku se základní naturální ukazatele nevyvíjely zcela příznivě. Počet titulů neperiodických publikací se meziročně nepatrně zvýšil (o 17 titulů, tj. 0,1 %). Jejich náklad však o 4,3 % poklesl. Počet titulů novin a časopisů poklesl o 5 %. Velmi výrazně se snížil náklad novin (o více než 40 %). Mírně se zvýšil pouze náklad časopisů (o 7,8 %). Z dlouhodobé časové řady ukazatelů výkonů tisku lze usuzovat, že tisk na papírové nosiče dosáhl svého vrcholu již v roce 2008.

S předcházejícími daty kontrastují údaje o meziročních přírůstcích v oblasti elektronických dokumentů (např. v případě titulů audioknih o 17 %).

V rozhlasovém vysílání se snížil na 14 654 (o 7,3 %) počet vysílacích hodin na jednoho držitele licence rozhlasového vysílání a naopak vzrostl na 12 356 (o 6,9 %) počet vysílacích hodin na držitele licence vysílání televizního.

Celková úroveň relativní návštěvnosti (43 997 návštěv na 10 tis. obyvatel) by jinými slovy mohla znamenat, že každý obyvatel ČR v tomto roce navštívil průměrně (více než) čtyřikrát kulturní akci či zařízení. Není tomu však zcela tak, návštěvnost je ukazatelem sledovaným v domácím pojetí, a proto jeho úroveň ovlivňuje také cestovní ruch, množství a složení zahraničních hostů (turistů). S pomocí dat ze statistiky cestovního ruchu lze odhadovat, že podíl zahraniční návštěvnosti v tradiční kultuře dosahující před pandemií covidu-19 v roce 2019 zhruba 15 % se v roce 2020 a 2021 snížil zhruba na polovinu.

Graf 8 Počet návštěv kulturních zařízení podle poskytovatele v roce 2020 a 2021 (na 1 obyvatele)

Zdroj: NIPOS

2.3. Makroekonomický pohled

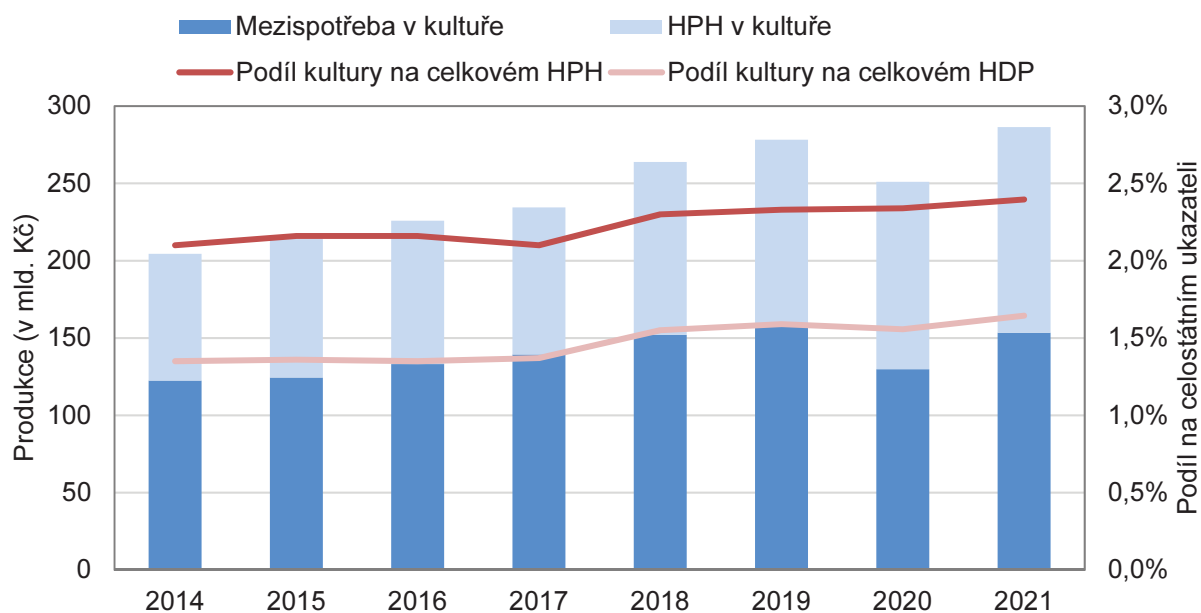
2.3.1. Základní ukazatele

Charakteristiku úrovně hospodaření kultury, jako celku i jejích jednotlivých částí, zcela přirozeně provází otázka místa a váhy tohoto sektoru v ekonomice. Při hledání odpovědi je třeba využít údajů a metod národního účetnictví.

S ohledem na dostupná data o sektoru kultury se jeví jako nejvhodnější pro vyčíslení makroekonomických ukazatelů výrobní (odvětvová) metoda výpočtu hrubého domácího produktu (HDP). Podle ní se tento ukazatel rovná součtu hrubé přidané hodnoty (HPH) zjištěné odpočtem mezispotřeby od hodnoty produkce a čistých daní, tj. daní z daného odvětví snížených o dotace poskytnuté tomuto odvětví.

Vstupní data do propočtu vychází z národních účtů ČSÚ, zejména pak z tabulek dodávek a užití. Tyto údaje představují svým způsobem optimální informační soustavu co do své komplexnosti, konzistence a mezinárodní srovnatelnosti. Uvedené přednosti jsou však vykoupeny vysokou pracností a z pohledu uživatelů dat dlouhou dobou čekání na (postupně zpřesňované) výsledky.

Na základě těchto údajů lze makroekonomické ukazatele sektoru kultury spíše odhadovat než přesně kalkulovat. Je to způsobeno zejména pro účely účtu kultury nevhodným členěním dat v tabulkách dodávek a užití pouze do úrovně oddílů (na 2 místa CZ-NACE), zatímco kulturní aktivity jsou často až na úrovni tříd (4 místa CZ-NACE). Jedním příkladem za všechny mohou být architektonické činnosti v tabulkách dodávek a užití, které zahrnují celý oddíl 71 CZ-NACE. Za součást kulturního sektoru je však považována pouze třída 71.11. Data odpovídající kulturním aktivitám je nutno získávat složitým postupem mezi údaji zjištěnými v rámci statistických šetření (podniková šetření, KULT, NI). Je třeba využít znalosti různých vztahů, např. v úrovni produktivity práce mezi třídami či podílu spotřeby materiálu, energie a služeb na výnosech atd.

Graf 9 Makroekonomický pohled na kulturu

Zdroj: ČSÚ, vlastní výpočet

Podíl kulturního sektoru na celkové produkci ekonomiky v roce 2020 lze odhadovat na 2,06 % (253,3 mld. Kč), jeho podíl na HPH ve výši 2,23 % (115,8 mld. Kč) a na HDP v úrovni 1,47 % (84,0 mld. Kč). Poměrně nižší objem HDP v porovnání s HPH je dán relativně nízkou úrovní daní vztahujících se ke kulturnímu sektoru a naopak vysokou částkou přijatých provozních dotací.

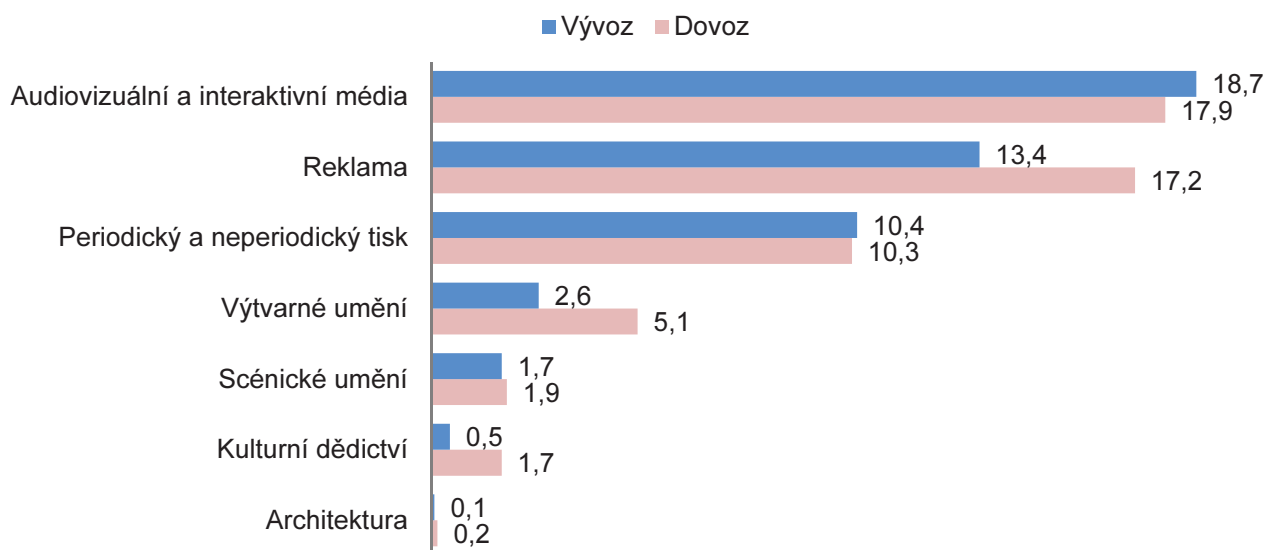
Výsledky roku 2021 byly stejně jako v roce předchozím částečně ovlivněny nepříznivými podmínkami vyvolanými pandemií covidu-19, ale dopad pandemie na kulturu jako celek byl – s ohledem na vývoj v jejích tržně orientovaných sektorech – zmírněn. Z předběžných dat lze za rok 2021 předpokládat (odhadovat), že objem produkce v kulturním sektoru dosáhl 286,6 mld. Kč (2,12 % z celostátní produkce) a úroveň HPH činila 133,1 mld. Kč (tj. 2,40 % z celkové HPH vytvořené v ekonomice). Objem HDP vytvořeného v kultuře v roce 2021 můžeme odhadovat na 100,5 mld. Kč (1,65 % z celkového HDP). Odhadovaná výše HDP v roce 2021 v porovnání s rokem 2020 vzrostla o 16,5 mld. Kč (o 19,6 %) a podíl na celkovém HDP se tak navýšil přibližně o 0,18 p. b.

Ze statistiky národních účtů ČSÚ lze získat také údaje o kulturní produkci vytvořené organizacemi s jinou než převažující kulturní činností (např. televizní vysílání poskytovatelů internetových služeb). Celková kulturní produkce těchto organizací dosahovala v roce 2021 přibližně 115,4 mld. Kč. Pokud bychom přičetli tento odhad k celkové produkci kulturních organizací, mohli bychom vyčíslit celkovou kulturní produkci na 402,0 mld. Kč (2,97 % z celostátní produkce).

Výchozí předběžné údaje budou dále zpřesňovány, aktualizované údaje naleznete v publikaci vydané v příštím roce. Zatím však předběžná data nasvědčují tomu, že nárůst produkce mezi lety 2020 a 2021 (o 13,2 %) byl doprovázen současným navýšením mezispotřeby (o 11,7 %) i HPH (o 14,9 %).

2.3.2. Zahraniční obchod

Pohled na hospodaření v oblasti kultury lze částečně doplnit daty o vývozu a dovozu kulturního zboží a služeb (viz Tabulka 8). Zahraniční obchod se zbožím a službami kulturního charakteru vykázal v roce 2021 záporné saldo 6,8 mld. Kč, které se nejzřetelněji projevilo v oblasti reklamy (3,8 mld. Kč). Jak je vidět z Grafu 10, nejvyššího kladného salda dosáhla oblast audiovizuálních a interaktivních médií následovaná tiskem.

Graf 10 Pohyb kulturního zboží a služeb přes hranice podle oblastí v roce 2021 (v mld. Kč)

Zdroj: ČSÚ

K výše uvedeným výsledkům je třeba dodat, že údaje za zahraniční obchod se zbožím jsou od referenčního roku 2021 přepočítávány aktualizovanou metodou založenou na vyšší míře detailu. Zahraniční obchod se zbožím vypovídá o vývozní a dovozní výkonnosti české ekonomiky, tedy i o obchodní bilanci zahraničního obchodu české ekonomiky. Sleduje skutečný obchod se zbožím realizovaný mezi českými a zahraničními subjekty, tj. změnu vlastnictví mezi rezidenty a nerezidenty.

Tato metodika je odlišná od doposud používaného způsobu pojetí zahraničního obchodu se zbožím – pohybu zboží přes hranice. Ten sice nabízí mezinárodně srovnatelné údaje a může sloužit jako indikátor vývoje obchodu, nicméně neodráží celý rozsah obchodní výměny v oblasti kultury (šetření v oblasti služeb jsou výběrová) a nezohledňuje faktickou změnu vlastnictví – zboží může být např. převáženo v rámci distribučních center jedné společnosti umístěných v různých zemích. Z tohoto důvodu není možné srovnávat výsledky roku 2021 s lety předcházejícími, popřípadě vytvářet časové řady.

Změna metodiky se nicméně netýká zahraničního obchodu se službami kulturního charakteru, kde je meziroční srovnání možné. Celkový vývoz kulturních služeb v roce 2021 činil 29,6 mld. Kč, což je o 10,7 % více než v roce předchozím, a dovoz 39,8 mld. Kč, což představuje meziroční nárůst o 31,6 %. Na zahraničním obchodu se službami kulturního charakteru se v roce 2021 jak ve vývozu, tak v dovozu nejvíce podílela oblast reklamy (13,4 mld. Kč, resp. 17,2 mld. Kč), dále audiovizuálních a interaktivních médií (11,4 mld. Kč, resp. 14,2 mld. Kč) a tisku (4,3 mld. Kč, resp. 7,4 mld. Kč).

3. Závěr

Výsledky kulturních odvětví dosažené v roce 2021 naznačují, že **návrat hospodaření oblasti kultury k úrovni dosažené před pandemií covidu-19 nebude snadný ani rychlý.**

V porovnání s předcházejícím rokem 2020 se zvýšil celkový objem finančních zdrojů vstupujících do kultury (o 8,6 %), zejména pak těch, které pocházely od podniků (o 10,7 %) a ze sektoru domácností (o více než 9,9 %). V této souvislosti se zvýšily také ukazatele návštěvnosti kulturních zařízení (o téměř 5,8 %), inkasovaného vstupného (o 9,3 %) a tržeb za vlastní výkony (o 16 %). Celkové výnosy se zvýšily o 13,6 %, zatímco náklady o 14,5 % a dosažený hospodářský výsledek vzrostl o necelá 3,2 % (o téměř 646 mil. Kč). V důsledku vyššího nárůstu tržeb za vlastní výkony v porovnání s celkovými výdaji se zvýšil stupeň soběstačnosti, který odpovídá relaci mezi tržbami za vlastní výkony a celkovými výdaji (z 87,5 % na 88,7 %). Naopak poklesla celková zisková marže odrážející vztah mezi čistým ziskem a tržbami za vlastní výkony (z 8,4 % na 7,5 %). Co se sektorového pohledu týče, zvýšení stupně soběstačnosti se týkalo všech sektorů s výjimkou audiovizuálního a mediálního. Pokles ziskové marže postihl všechny sektory s výjimkou sektoru kreativního.

Z významných hospodářských ukazatelů je namísto uvést také mírné meziroční zvýšení investičních výdajů (o více než 1,1 mld. Kč, tj. o 7,8 %).

Porovnání dosažené úrovně základních ukazatelů v roce 2021 s obdobím před pandemií ukazuje, že velká část jich zůstala pod úrovní roku 2019. Mezi ně patří např. počet zaměstnanců i dobrovolníků, výše ostatních osobních nákladů, investic a v neposlední řadě návštěvnost.

V porovnání s rokem 2020 se v roce 2021 zvýšila úroveň makroekonomických ukazatelů. O více než 13 % stoupla celková produkce, o téměř 12 % mezispotřeba a o necelých 15 % hrubá přidaná hodnota. HDP vytvořený v kultuře se zvýšil o 19,6 % a podíl kultury na celostátním HDP vzrostl z 1,47 % na 1,65 %.

Příznivě se meziročně vyvíjel ukazatel průměrných mezd. V podmínkách zvýšeného přepočteného počtu zaměstnanců (o 3,4 %) došlo k meziročnímu nárůstu nominální průměrné mzdy o 4,2 %, reálné o 0,4 %. Výše průměrné mzdy v kultuře však za celostátní průměrnou mzdou stále zaostává (v roce 2021 o 4,8 %).

Z ostatních ukazatelů hospodaření je ve sledovaném roce třeba upozornit na záporné saldo zahraničního obchodu ve výši 6,8 mld. Kč. V rámci jednotlivých kulturních oblastí zaznamenaly pokles hospodářských výsledků periodický a neperiodický tisk i audiovizuální a interaktivní média. Naopak výsledek hospodaření v oblasti architektury a především reklamy – s příjmem 90,4 mld. Kč – meziročně vzrostl.

S hodnocením výsledků roku 2021 tj. druhého roku pandemie, vzniká nesnadná otázka týkající se rozsahu jejího ekonomického dopadu na kulturu. V porovnání s předcházejícím rokem sice došlo k mírnému zlepšení hospodářských výsledků, lze však oprávněně předpokládat, že byly také nepříznivě ovlivněny průběhem pandemie a s ní souvisejících opatření. Zřejmě proto bude namísto porovnávat výsledky roku 2021 s předpandemickým obdobím 2019 a zjištěné ztráty přičítat ke ztrátám roku 2020.

V zásadě **lze rozlišovat tři druhy či úrovně hospodářských ztrát.** Jsou to ztráty **makroekonomické, mikroekonomické a individuální.** První představují dopady, které lze vyčíslit v poklesu HDP, druhé souvisí se ztrátami v hospodaření na podnikové úrovni a poslední se ztrátami, které postihují jednotlivce působící v ekonomice (zaměstnanec, zaměstnavatel apod.).

Dopady pandemie do makroekonomických ukazatelů kultury jako celku se projeví jen v roce 2020, kdy meziročně poklesl HDP vytvořený v kultuře o více než 9 mld. Kč.

Jinak tomu bylo v případě kulturního dědictví a scénického umění. Makroekonomickou ztrátu dvou let pandemie lze v tomto případě v hrubé přidané hodnotě vyčíslit na téměř 1 mld. Kč (z toho připadá zhruba 950 mil. Kč na scénické umění).

Velmi výrazné byly **dopady pandemie do mikroekonomické (podnikové) úrovně hospodaření**, ve které mají i ostatní druhy ekonomických ztrát svůj počátek. Zasáhly tradiční kulturu, jmenovitě **kulturní dědictví a scénické umění**. Pokud bychom vyjádřili celkový finanční dopad pandemie v těchto oblastech všestranným ukazatelem vytvořeného hospodářského výsledku (zisk, ztráta), tak se ukáže, že na rozdíl od 374,9 mil. Kč zisku v roce 2019 byla o rok později dosažena ztráta ve výši 330,8 mil. Kč. Zároveň v roce 2020 směřovalo do kulturního dědictví a scénického umění více provozních dotací (o 1,7 mld. Kč). Pokud odhlédneme od částek dotací, byl takto „očistěný“ hospodářský výsledek v roce 2020 o 2,37 mld. Kč nižší než v roce předcházejícím. **Tato částka představuje (za jinak nezměněných okolností) skutečný ekonomický dopad v prvním roce pandemie**, který byl ze 72 % kompenzován uvedeným meziročním zvýšením provozních dotací (o 1,7 mld. Kč). Nicméně nepokrytá část zmíněného negativního vlivu pandemie představovala v roce 2020 zhruba 670 mil. Kč.

V roce 2021 se v uvedených dvou oblastech ztráta prohloubila na více než 424 mil. Kč a „očistěný“ hospodářský výsledek byl o 1,4 mld. Kč nižší než v roce 2020 a o více než 3,7 mld. Kč nižší než v roce 2019. Lze proto říci, že tato **částka, tj. 3 766 mil. Kč, představuje skutečný ekonomický dopad dvou let pandemie na hospodaření kulturních institucí v oblasti kulturního dědictví a scénického umění**.

Ekonomické výsledky kultury jako celku však bývají ovlivněny zejména vývojem v její tržně orientované části, která svou vahou značně převyšuje netržně orientovanou část (např. na hrubé přidané hodnotě podílem přesahujícím 70 %). Lze říci, že **převážně tržně orientovaná část kultury (do které lze zařadit i oblast výtvarného umění) nebyla ztíženými podmínkami hospodaření vyvolanými pandemií zasažena**. Pokud i v jejím případě vyjdeme z výsledku hospodaření a odhlédneme od částek dotací provozního charakteru, zjistíme, že její hospodářský výsledek v roce 2021 byl o 4,8 mld. Kč vyšší než v roce 2019 a o téměř 0,5 mld. Kč vyšší než v roce 2020.

Konečně stejným propočtem uvedených hodnot **za kulturu jako celek** dojdeme k závěru, že **k negativnímu dopadu pandemie do hospodářského výsledku nedošlo**. Ten byl v roce 2020 téměř o 2 mld. vyšší než v roce 2019, v roce 2021 sice o 931 mil. Kč poklesl, stále však převyšoval úroveň roku 2019 (o 1,042 mld. Kč).

Rozsah individuálních ztrát lze do značné míry posoudit z vývoje průměrných mezd, ostatních osobních nákladů, honorářů a (smíšených) příjmů podnikatelů v postižené tradiční kultuře v letech 2020 a 2021.

Zatímco v kultuře v roce 2019 vzrostla nominální měsíční průměrná mzda meziročně o téměř 10,8 % (reálně o 7,8 %), tak v roce 2020 to bylo o 5,5 % (reálně o 2,2 %) a v roce 2021 o 4,2 % (reálně jen o 0,4 %). V tomto roce dosahovala jen do úrovně 95,2 % celostátní průměrné mzdy.

Také v souboru pandemií nejvíce postižených poskytovatelů kulturních služeb (památky, muzea, divadla, kulturní domy a hudební tělesa) **byl mzdový vývoj mírně příznivý**. V roce 2020 vzrostla průměrná mzda v těchto organizacích meziročně ještě více než v celé oblasti kultury, a to o 6,7 %, v roce 2021 už jen o 0,8 %.

Ostatní osobní náklady – vyplácené v kultuře na základě dohod o pracovní činnosti a provedení práce – však v roce 2020 poklesly o 369,6 mil. Kč, tj. zhruba o 12 %, v roce 2021 o 3,6 % vzrostly, **zůstaly však o 271,8 mil. Kč pod úrovní roku 2019**.

Ještě **nepříznivější vývoj postihl honoráře účinkujících a autorů ve scénickém umění** (divadla, festivaly, hudební tělesa) a také pracovníků ve **vydavatelských činnostech**. V porovnání s rokem 2019 poklesly do roku 2021 vyplácené částky honorářů ve scénickém umění o 586,1 mil. Kč a ve vydavatelských činnostech o 438,7 mil. Kč. V relativním vyjádření se tak **objem vyplacených ostatních osobních nákladů v kultuře v roce 2021 snížil téměř o 9 % a vyplacených honorářů o 20 %** v porovnání s rokem 2019.

Jak je z výše uvedeného patrné, pracovníci odměňovaní v rámci ostatních osobních nákladů a honorářů byli – na rozdíl od zaměstnanců – dopady pandemie zasaženi mnohem výrazněji.

Finanční a jiné ekonomické ztráty lze považovat za ztráty přímé a více či méně vyčíslitelné. **Kultura však utrpěla i další, nepřímé a nemateriální ztráty, které se mohou v budoucnu ukázat jako závažnější.** Mezi ně patří zejména ztráta kontaktů s publikem, ale i kontinuity kulturních aktivit, snížení motivace umělců a tvůrců, oslabení tradic a jiné.

4. Seznam zkratk

CZ-COICOP	Klasifikace individuální spotřeby
CZ-ISCO	Klasifikace zaměstnání
CZ-NACE	Klasifikace ekonomických činností
ČSÚ	Český statistický úřad
ESA	Evropský systém účtů
ESSnet Culture	European Statistical System Network on Culture
EUROSTAT	Statistický úřad Evropské unie
HDP	Hrubý domácí produkt
HPH	Hrubá přidaná hodnota
MK	Ministerstvo kultury
NI	Neziskové instituce
NIPOS	Národní informační a poradenské středisko pro kulturu
SBS	Structural business statistics (Podniková strukturální statistika)
VŠPS	Výběrové šetření pracovních sil

5. Použité zdroje a literatura

1. Systém účtů kultury. Praha: NIPOS, 2011, 2014 a 2017.
2. Výsledky účtu kultury ČR za rok 2010–2019. Praha: NIPOS, 2012–2021.
3. Vyhodnocení časové řady výsledků Satelitního účtu kultury ČR za období let 2010–2016. Praha: NIPOS, 2017.
4. ESSnet on Culture statistics 2009–2011, Task Force 1: Framework and definitions (Final Report 2011).
5. National report on public expenditure. Eries, 2004.
6. The Economy of Culture. Studie KEA European Affairs pro Evropskou komisi, 2006.
7. Statistická zjišťování ČSÚ a NIPOS a administrativní zdroje dat MF, doplňková zjišťování provedená NIPOS.
8. Tabulky dodávek a užití ČSÚ za rok 2020 a 2021.
9. Klasifikace ekonomických činností (CZ-NACE). Praha: ČSÚ, 2008.

6. Přílohy

Příloha 1 Seznam a definice ekonomických činností v oblasti kultury podle klasifikace CZ-NACE

Tradiční a umělecký sektor		
Oblast	Kategorie CZ-NACE	Ekonomická činnost
Kulturní dědictví	91.01	Činnosti knihoven a archivů
	91.02	Činnosti muzeí
	91.03	Provozování kulturních památek, historických staveb a obdobných turistických zajímavostí
	47.78 (část)	Ostatní maloobchod s novým zbožím ve specializovaných prodejnách
	47.79 (část)	Maloobchod s použitým zbožím v prodejnách
	72.20 (část)	Pouze činnosti týkající se archeologie
Scénická umění	90.01	Scénická umění
	90.02	Podpůrné činnosti pro scénická umění
	90.04	Provozování kulturních zařízení
Výtvarná umění	90.03	Umělecká tvorba
	74.20	Fotografické činnosti
Kulturní a umělecké vzdělávání	85.52	Umělecké vzdělávání
Umělecká řemesla	odd. 14,15,16,17,23,25,31,32 (vybrané části)	Vybraná umělecká řemesla
Audiovizuální a mediální sektor		
Oblast	Kategorie CZ-NACE	Ekonomická činnost
Knihy a tisk	58.11	Vydávání knih
	58.13	Vydávání novin
	58.14	Vydávání časopisů a ostatních period. publikací
	74.30	Překladatelské a tlumočnické činnosti
	47.61	Maloobchod s knihami
	47.62	Maloobchod s novinami, časopisy a papírnickým zbožím
	63.91	Činnosti zpravod. tiskových kanceláří a agentur
Hudba	59.20	Požizování zvukových nahrávek a hudební vydavatelské činnosti
	47.63 (50 %)	Maloobchod s audio- a videozáznamy
Film a video	59.11	Produkce filmů, videozáznamů a televizních programů
	59.12	Postprodukce filmů, videozáznamů a televizních programů
	59.13	Distribuce filmů, videozáznamů a televizních programů
	59.14	Promítání filmů
	77.22	Pronájem videokazet a disků
	47.63 (50 %)	Maloobchod s audio- a videozáznamy
Rozhlas	60.10	Rozhlasové vysílání
Televize	60.20	Tvorba televizních programů a televizní vysílání
Videohry	58.21	Vydávání počítačových her
Kreativní sektor		
Oblast	Kategorie CZ-NACE	Ekonomická činnost
Architektura	71.11	Architektonické činnosti
Reklama	73.11	Činnosti reklamních agentur
Design	74.10	Specializované návrhářské činnosti

Příloha 2 Seznam a definice zaměstnání v oblasti kultury podle klasifikace CZ-ISCO

Kategorie CZ-ISCO	Zaměstnání
2161	Stavební architekti
2162	Zahradní a krajinní architekti
2163	Průmysloví a produktoví designéři, módní návrháři
2166	Grafici a výtvarníci v multimédiích
2354	Lektoři a učitelé hudby na ostatních školách
2355	Lektoři a učitelé umění na ostatních školách
2621	Specialisté archiváři, kurátoři a správci památkových objektů
2622	Specialisté v knihovnách a v příbuzných oblastech
2641	Spisovatelé a příbuzní pracovníci
2642	Redaktoři, novináři a příbuzní pracovníci
2643	Překladaelé, tlumočníci a jazykovědci
2651	Výtvarní umělci
2652	Hudebníci, zpěváci a skladatelé
2653	Tanečníci a choreografové
2654	Režiséři, dramaturgové, produkční a příbuzní specialisté
2655	Herci
2656	Moderátoři v rozhlasu, televizi a ostatní moderátoři
2659	Výkonní umělci a příbuzní specialisté jinde neuvedení
3431	Fotografové
3432	Aranžéři a příbuzní pracovníci
3433	Konzervátoři, restaurátoři a preparátoři a příbuzní pracovníci v galeriích, muzeích a knihovnách
3435	Ostatní odborní pracovníci v oblasti umění a kultury
3521	Technici v oblasti vysílání a audiovizuálních záznamů
4411	Knihovníci
7312	Výrobci a opraváři hudebních nástrojů, ladiči
7313	Klenotníci, zlatníci a šperkaři
7314	Keramici a pracovníci v příbuzných oborech
7315	Skláři, brusiči skla, výrobci bižuterie a skleněných ozdob
7316	Malíři, rytci a příbuzní pracovníci pro zdobení skla, keramiky, kovu, dřeva a jiných materiálů
7317	Tradiční zpracovatelé dřeva, proutí a příbuzných materiálů
7318	Tradiční zpracovatelé textilu, kůží a příbuzných materiálů
7319	Pracovníci v oblasti uměleckých a tradičních řemesel jinde neuvedení

7. Tabulky

Tabulka 1	Zdroje financování kultury podle kulturních oblastí v roce 2021.....	28
Tabulka 2	Finanční zdroje podle kulturních oblastí a poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021	29
Tabulka 3	Příjmy a výdaje kulturních institucí podle kulturních oblastí v roce 2021	30
Tabulka 4	Příjmy a výdaje kulturních institucí podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021	31
Tabulka 5a	Zaměstnanost a mzdy v kultuře podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021	32
Tabulka 5b	Zaměstnanost v kultuře podle kulturních oblastí v roce 2021 (s využitím Výběrového šetření pracovních sil)	33
Tabulka 6	Zdroje a rozsah investic v kultuře podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021	34
Tabulka 7	Makroekonomické ukazatele podle kulturních oblastí v roce 2021 (odhad)	35
Tabulka 8	Zahraniční obchod s kulturním zbožím a službami v roce 2021.....	36
Tabulka 9	Základní ekonomické ukazatele kultury za rok 2021	37
Tabulka 10	Vybrané ekonomické ukazatele v trojsektorovém členění kultury za rok 2021 (sl. 3–5 odhad)	38
Tabulka 11	Časové řady základních ekonomických ukazatelů kultury za vybraná léta období 2010–2021	39
Tabulka 12	Počet vybraných poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021	40
Tabulka 13	Návštěvnost kulturních zařízení podle poskytovatelů kulturních služeb v letech 2010–2021	41

Poznámka:

- ležatá čárka na místě čísla značí, že se jev nevyskytoval
- . tečka na místě čísla značí, že údaj není k dispozici, nebo je nespolehlivý
- x ležatý křížek na místě čísla značí, že zápis není možný z logických důvodů
- 0 nula se používá pro označení číselných údajů menších než polovina zvolené měřicí jednotky
- i. d. individuální data

Tabulka 1 Zdroje financování kultury podle kulturních oblastí v roce 2021^{*)}

OBLAST	v mil. Kč										
	Veřejný sektor			Soukromý sektor				Zahraniční zdroje			ZDROJE CELKEM
	ústřední vládní instituce	místní vládní instituce	veřejný sektor celkem	přímé výdaje domácností	nefinanční a finanční podniky	nevládní neziskové instituce	soukromý sektor celkem	evropské strukturální fondy	jiné mezinárodní instituce	zahraniční zdroje celkem	
Kulturní dědictví	7 056	11 133	18 189	3 767	3 918	278	7 963	551	93	644	26 795
Scénické umění	2 237	5 089	7 325	2 790	3 306	184	6 279	100	42	141	13 746
Výtvarné umění	55	90	145	7 152	6 538	14	13 704	11	5	16	13 865
Periodický a neperiodický tisk	66	18	84	10 753	21 036	78	31 867	15	-	15	31 965
Audiovizuální a interaktivní média	1 426	912	2 338	30 716	26 335	1 895	58 947	5	1 211	1 216	62 500
Architektura	-	-	-	197	30 015	-	30 213	-	-	-	30 213
Reklama	-	-	-	160	82 623	-	82 784	-	-	-	82 784
Umělecké vzdělávání	35	7 811	7 847	1 365	-	-	1 365	-	0	0	9 211
Správa a podpora kulturní činnosti	2 679	21	2 700	285	672	380	1 337	0	-	0	4 037
Neznámá oblast	1 624	7 284	8 909	-	-	-	-	-	-	-	8 909
CELKEM	15 179	32 357	47 536	57 184	174 444	2 829	234 457	681	1 351	2 031	284 025

^{*)} finanční zdroje představují celkové příjmy snížené o zaplacené daně a poplatky a naopak zvýšené o investiční dotace, vlastní vklady a zvýšené (snížené) o změnu stavu úvěrů a půjček

Tabulka 2 Finanční zdroje podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021

Rok	Historická památka	Muzeum a galerie	Archiv	Knihovna	Divadlo	Hudební soubor	Festival	Kulturní dům	Výstavní sál	Rozhlas	Televize	Ostatní poskytovatelé
2015	3 146	6 341	1 559	3 238	5 343	1 307	1 250	3 328	614	4 945	20 256	175 283
2016	2 276	6 473	1 973	3 461	6 139	1 249	1 259	3 511	1 053	4 478	19 574	181 446
2017	3 095	7 133	1 903	3 493	6 445	1 305	1 612	3 409	830	4 500	19 829	198 679
2018	3 276	8 099	1 922	4 021	7 993	1 628	1 505	4 035	981	4 804	21 732	212 748
2019	4 092	9 075	1 679	4 132	8 146	1 855	1 632	4 640	826	4 361	22 948	211 266
2020	3 519	8 652	1 764	4 551	7 034	1 637	907	3 943	519	3 994	23 671	201 319
2021	3 562	9 150	1 989	4 397	7 176	1 665	1 046	4 229	615	4 374	23 800	222 021
Index 2021/2020 (%)	101,2	105,8	112,8	96,6	102,0	101,7	115,2	107,3	118,5	109,5	100,5	110,3
Index 2021/2019 (%)	87,0	100,8	118,5	106,4	88,1	89,8	64,1	91,1	74,5	100,3	103,7	105,1

v mil. Kč

Tabulka 3 Příjmy a výdaje kulturních institucí podle kulturních oblastí v roce 2021

OBLAST	Příjmy (výnosy) celkem	Z toho		Výdaje (náklady) celkem	V tom			Rozdíl příjmů (výnosů) a výdajů (nákladů)
		tržby za vlastní výkony	spotřeba materiálu, energie, zboží a služeb		osobní náklady	ostatní výdaje (náklady)		
Kulturní dědictví	24 879	10 172	7 194	25 171	10 102	7 874	-291	
Scénické umění	14 150	2 634	4 659	14 283	7 356	2 269	-133	
Výtvarné umění	18 617	17 221	10 687	16 525	2 103	3 734	2 092	
Periodický a neperiodický tisk	40 089	37 915	18 000	36 758	7 071	11 687	3 331	
Audiovizuální a interaktivní médiá	58 877	48 891	38 186	54 897	8 287	8 424	3 980	
Architektura	31 101	28 925	18 805	26 777	5 291	2 680	4 324	
Reklama	90 399	84 589	55 366	82 831	9 674	17 791	7 568	
Umělecké vzdělávání	1 245	563	459	1 134	605	70	111	
Správa a podpora kulturní činnosti	3 289	1 103	1 173	3 270	1 772	325	18	
CELKEM	282 646	232 012	154 530	261 647	52 263	54 853	20 999	

v mil. Kč

Tabulka 4 Příjmy a výdaje kulturních institucí podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021

POSKYTOVATEL	Příjmy (výnosy) celkem	Z toho		Výdaje (náklady) celkem	V tom			Rozdíl příjmů (výnosů) a výdajů (nákladů)
		tržby za vlastní výkony	spotřeba materiálu, energie, zboží a služeb		osobní náklady	ostatní výdaje (náklady)		
Historická památka	3 104	1 122	1 441	3 401	1 305	655	-296	
Muzea a galerie	7 234	894	2 332	7 482	3 926	1 224	-247	
Archiv	1 991	367	792	2 128	1 235	102	-138	
Knihovna	4 288	143	1 086	4 358	2 852	420	-70	
Divadlo	6 844	1 174	1 737	6 861	3 989	1 135	-18	
Hudební soubor	1 652	192	477	1 677	1 103	96	-25	
Festival	997	236	582	991	337	72	6	
Kulturní dům	3 838	804	1 638	3 942	1 541	763	-105	
Výstavní sál	623	339	300	589	196	93	34	
Rozhlas	4 433	2 988	2 438	4 421	1 692	291	12	
Televize	24 875	18 292	13 463	24 110	4 367	6 280	765	
Ostatní poskytovatelé	222 768	205 462	128 244	201 687	29 720	43 722	21 081	
CELKEM	282 646	232 012	154 530	261 647	52 263	54 853	20 999	

v mil. Kč

Tabulka 5a Zaměstnanost a mzdy v kultuře podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021^{*)}

POSKYTOVATEL	Pracovníci v kultuře						Mzdy zaměstnanců v kultuře	
	Celkem	Zaměstnanci			Dobrovolníci	Mzdy v tis. Kč (celkem za rok)	Průměrná měsíční mzda v Kč	
		celkem	v tom					
			povolání kulturního charakteru	povolání neznámého charakteru				
Historická památka	3 199	2 418	421	1 997	781	917 145	31 608	
Muzeum a galerie	8 068	6 937	3 301	3 636	1 131	2 708 875	32 541	
Archiv	2 106	2 106	0	2 106	0	911 563	36 070	
Knihovna	7 142	5 477	4 789	688	1 665	1 991 505	30 301	
Divadlo	10 470	7 560	3 092	4 468	2 910	2 846 871	31 381	
Hudební soubor	1 558	1 551	1 264	287	7	730 122	39 229	
Kulturní dům	6 102	4 129	1 974	2 155	1 973	1 254 737	25 324	
Výstavní sál	843	632	-	632	211	131 490	17 338	
Rozhlas	1 861	1 861	986	875	-	1 065 802	47 725	
Televize	4 237	4 237	3 841	396	-	2 907 640	57 187	
Organizace ochrany autorských práv a podpora kultury	3 253	3 000	-	3 000	253	1 485 311	41 259	
Ostatní poskytovatelé	45 156	42 751	1 530	41 221	2 405	18 850 055	36 744	
CELKEM	93 995	82 659	21 198	61 461	11 336	35 801 116	36 093	

^{*)} datovými zdroji jsou šetření Kult (MK) a Kult 6-01, P 5-01, Šetření neziskových institucí ČSÚ a doplňková zjišťování NIPOS

Tabulka 5b Zaměstnanost v kultuře podle kulturních oblastí v roce 2021¹⁾ (s využitím Výběrového šetření pracovních sil)

OBLAST	Pracující osoby celkem ²⁾		Z toho podle typu úvazku				V tom podle charakteru povolání			
	celkem	na plný úvazek	zaměstnanci		podnikatelé	v organizaci s převažující kulturní činností		povolání v organizaci s převažující jinou než kult. činností ³⁾		
			celkem	na plný úvazek		povolání kulturního charakteru	povolání „ne-kulturního“ charakteru			
Kulturní dědictví	23 782	16 979	21 286	16 979	2 423	9 990	13 792	.		
Scénické umění	20 199	11 436	13 228	11 436	6 972	13 328	6 871	.		
Výtvarné umění	23 037	4 574	5 358	4 574	17 269	20 537	2 500	.		
Periodický a neperiodický tisk	30 090	14 653	17 064	14 653	12 977	17 402	12 688	.		
Audiovizuální a interaktivní média	17 071	10 971	12 136	10 971	4 926	10 995	6 076	.		
Architektura	24 365	9 619	10 965	9 619	13 298	10 002	14 363	.		
Reklama	25 235	11 190	13 061	11 190	11 739	5 561	19 674	.		
Umělecké vzdělávání	13 079	7 608	10 920	7 608	2 129	10 778	2 301	.		
Správa a podpora kulturní činnosti ⁴⁾		
Nezařazeno do žádné oblasti	41 766	22 853	26 255	22 853	15 123	.	.	41 766		
CELKEM	218 624	109 882	130 273	109 882	86 856	98 593	78 266	41 766		

¹⁾ Jedná se o průměr let 2020–2022.

²⁾ Počet pracujících osob zahrnuje zaměstnance (na základě pracovní smlouvy či dohody), podnikatele (se zaměstnanci či bez zaměstnanců) a pomáhající rodinné příslušníky. Pomáhající rodinní příslušníci nejsou zahrnuti v podrobnějším členění.

³⁾ Část vybraných povolání se prolíná různými kulturními oblastmi, a není proto možné s jistotou určit, do které oblasti spadají (např. herci mohou spadat jak do oblasti scénického umění v rámci svých divadelních aktivit, tak do oblasti audiovizuálních a interaktivních médií v rámci aktivit spojených s filmem či do oblasti reklamy). Proto nejsou kulturní povolání mimo kulturní organizace zařazena do konkrétní oblasti a jsou analyzována pouze jako celek.

⁴⁾ Údaje o zaměstnanosti v rámci správních činností spojených s kulturou a činností organizací na podporu kultury nelze v čtyřmístném členění NACE z Výběrového šetření pracovních sil získat.

Tabulka 6 Zdroje a rozsah investic v kultuře podle poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021

POSKYTOVATEL	Investice	Zdroje investic				Z celkových investic		nehmotný majetek
		státní	ze zahraničí	z toho EU		hmotný majetek	v mil. Kč	
				z toho EU	vlastní a jiné			
Historická památka	858	180	234	186	444	857	0	
Muzeum a galerie	1 677	1 243	182	182	252	1 455	222	
Archiv	261	111	-	-	150	245	16	
Knihovna	356	328	5	4	24	261	95	
Divadlo	482	287	-	-	195	477	5	
Hudební soubor	70	17	-	-	53	70	1	
Festival	3	0	-	-	2	2	0	
Kulturní dům	374	204	47	47	124	371	3	
Výstavní sál	11	6	2	2	4	11	0	
Rozhlas	210	-	-	-	210	185	25	
Televize	1 298	22	0	-	1 276	464	834	
Ostatní poskytovatelé	10 173	37	24	24	10 111	8 099	2 074	
CELKEM	15 774	2 435	494	445	12 845	12 498	3 275	

Tabulka 7 Makroekonomické ukazatele podle kulturních oblastí v roce 2021 (odhad)

OBLAST	Organizace s převažující kulturní činností				Podíl jednotlivých oblastí na celkové hrubé přidané hodnotě (%)	Produkce kulturního zboží a služeb organizací s převažující „ne-kulturní činností“ ⁽¹⁾
	produkce ⁽¹⁾	mezispotřeba ⁽²⁾	hrubá přidaná hodnota	Podíl jednotlivých oblastí na celkové hrubé přidané hodnotě (%)		
Kulturní dědictví	18 901	6 986	11 915	9,0	.	
Scénické umění	17 178	7 998	9 179	6,9	.	
Výtvarné umění	17 200	11 817	5 383	4,0	.	
Periodický a neperiodický tisk	33 816	16 977	16 838	12,7	.	
Audiovizuální a interaktivní média	73 764	37 914	35 850	27,0	.	
Architektura	30 692	17 450	13 242	10,0	.	
Reklama	76 601	50 396	26 205	19,7	.	
Umělecké vzdělávání	13 219	2 257	10 962	8,2	.	
Správa a podpora kulturní činnosti	5 050	1 625	3 425	2,6	.	
CELKEM	286 419	153 421	132 998	100	115 378	

¹⁾ v základních cenách²⁾ v kupních cenách

Tabulka 8 Zahraníční obchod s kulturním zbožím a službami v roce 2021

v mil. Kč

OBLAST	EU		USA		Ostatní svět		CELKEM		
	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	vývoz	dovoz	saldo
Kulturní dědictví	371	1 371	11	184	82	172	463	1 727	-1 264
Scénické umění	1 108	611	92	141	529	1 103	1 729	1 855	-127
Výtvarné umění	1 912	3 218	93	294	629	1 539	2 634	5 051	-2 418
Periodický a neperiodický tisk	8 463	6 463	185	321	1 767	3 506	10 415	10 289	125
Audiovizuální a interaktivní média	11 534	11 984	4 109	2 622	3 063	3 344	18 706	17 950	757
Architektura	63	142	0	1	20	13	83	156	-73
Reklama	10 077	12 654	630	680	2 702	3 876	13 410	17 209	-3 800
Umělecké vzdělávání
Správa a podpora kulturní činnosti
CELKEM	33 529	36 444	5 120	4 243	8 791	13 552	47 440	54 238	-6 798

Tabulka 9 Základní ekonomické ukazatele kultury za rok 2021

OBLAST	Veřejné zdroje		Úroveň hospodaření		Zaměstnanci		Mzdy		Investice		Hrubá přidaná hodnota	
	v mil. Kč	podíl na oblasti kultury (%)	stupeň soběstačnosti (%)	zisková marže (%)	počet	podíl na kultuře (%)	průměrná měsíční mzda v Kč	index průměrné mzdy v kultuře	v mil. Kč	podíl krytý dotacemi a granty (%)	v mil. Kč	podíl na kultuře (%)
Kulturní dědictví	18 189	38,3	40,4	x	18 899	22,9	31 665	87,7	3 390	67,5	11 915	9,0
Scénické umění	7 325	15,4	18,4	x	15 743	19,0	27 262	75,5	951	58,3	9 179	6,9
Výtvarné umění	145	0,3	103,0	9,1	5 104	6,2	23 487	65,1	1 079	3,1	5 383	4,0
Periodický a neperiodický tisk	84	0,2	103,1	7,4	10 486	12,7	38 435	106,5	1 381	1,3	16 838	12,7
Audiovizuální a interaktivní média	2 338	4,9	89,1	5,6	8 522	10,3	53 214	147,4	3 411	0,8	35 850	27,0
Architektura	0	0	108,0	12,6	7 562	9,1	40 743	112,9	2 116	0,7	13 242	10,0
Reklama	0	0	102,1	7,4	12 458	15,1	41 277	114,4	3 328	0,0	26 205	19,7
Umělecké vzdělávání	7 847	16,5	49,6	16,9	885	1,1	38 167	105,7	45	0,0	10 962	8,2
Správa a podpora kulturní činnosti a neznámá oblast	11 609	24,4	33,7	x	3 000	3,6	41 259	114,3	73	0,0	3 425	2,6
CELKEM	47 536	100,0	88,7	7,5	82 659	100,0	36 093	100,0	15 774	18,6	132 998	100,0
Tradiční a umělecký sektor	33 492	70,5	47,7	4,7	39 646	48,0	29 078	80,1	5 160	55,7	35 792	27,0
Audiovizuální a mediální sektor	2 421	5,1	94,7	6,4	19 008	23,0	45 061	124,8	4 792	0,9	52 688	39,6
Kreativní sektor	14	0,03	103,7	8,9	21 005	25,4	40 480	112,2	5 749	0,3	41 092	30,9
Správa a podpora kulturní činnosti	2 700	5,7	33,7	0,2	3 000	3,6	41 259	114,3	73	0,0	3 425	2,6

Tabulka 10 Vybrané ekonomické ukazatele v trojsektorovém členění kultury za rok 2021 (sl. 3–5 odhad)

v mil. Kč

SEKTOR	OBLAST	Příjmy (výnosy) celkem	Výdaje (náklady) celkem	Počet zaměstn. (přepoč.) v osobách	Výdaje na investice	Hodnota produkce ¹⁾	Mezi-spotřeba ¹⁾	Hrubá přidaná hodnota ¹⁾	Vývoz zboží a služeb ²⁾	Dovoz zboží a služeb	Počet právnických a fyzických osob	NACE
a	b	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11
TRADIČNÍ A UMELECKÝ SEKTOR	Kulturní dědictví	24 879	25 171	18 899	3 390	18 901	6 986	11 915	463	1 727	17 698	91.01, 91.02, 91.03, 72.20 (část), 47.78, 47.79 ³⁾
	Scénické umění	14 150	14 283	15 743	951	17 178	7 998	9 179	1 729	1 855	5 243	90.01, 90.02, 90.04
	Výtvarné umění ⁴⁾	6 233	4 996	1 478	279	6 365	4 361	2 003	850	1 246	7 654	74.20, 90.03
	Umělecké vzdělávání	1 245	1 134	885	45	13 219	2 257	10 962	i.d.	i.d.	430	85.52
	Umělecká řemesla	6 862	6 746	2 641	495	5 938	4 205	1 734	1 722	3 754	1 454	odd. 14, 15, 16, 17, 23, 25, 31, 32 (vybrané ekonomické činnosti)
Sektor celkem		53 370	52 330	39 646	5 160	61 600	25 807	35 792	i.d.	i.d.	32 479	
AUDIOVIZUÁLNÍ A MEDIÁLNÍ SEKTOR	Film a video	22 357	21 262	1 332	1 126	27 463	16 710	10 753	9 443	6 221	2 713	59.11, 12, 13, 14, 77.22, 47.63 (část)
	Hudba	2 848	2 399	179	103	3 440	1 393	2 047	3 114	2 649	348	59.20, 47.63 (část) ³⁾
	Rozhlas	4 433	4 421	1 861	210	5 809	2 843	2 966	.	26	116	60.10
	Televize	24 875	24 110	4 237	1 298	32 743	15 796	16 947	5 338	8 146	1 627	60.20
	Knihy a tisk	40 089	36 758	10 486	1 381	33 816	16 977	16 838	10 415	10 289	15 773	58.11, 13, 14, 63.91, 74.30, 47.61, 62 ³⁾
Videohry	4 366	2 706	913	673	4 309	1 172	3 137	i.d.	i.d.	883	58.21	
Sektor celkem		98 966	91 655	19 008	4 792	107 580	54 892	52 688	i.d.	i.d.	21 460	
KREATIVNÍ SEKTOR	Architektura	31 101	26 777	7 562	2 116	30 692	17 450	13 242	83	156	20 053	71.11
	Reklama	90 399	82 831	12 458	3 328	76 601	50 396	26 205	13 410	17 209	14 525	73.11
	Design	5 522	4 784	985	305	4 897	3 251	1 646	181	207	46 685	74.10
	Sektor celkem	127 021	114 392	21 005	5 749	112 189	71 097	41 092	13 674	17 573	81 263	
Správa a podpora kulturní činnosti		3 289	3 270	3 000	73	5 050	1 625	3 425	-	-	5 092	84.11, 12 (část), 94.99.2
KULTURA CELKEM		282 646	261 647	82 659	15 774	286 419	153 421	132 998	47 440	54 238	140 294	

¹⁾ odhad na základě vlastních propočtů z údajů národního účetnictví

²⁾ za rozhlasové vysílání (export) jsou k dispozici pouze individuální data, která nelze zveřejnit

³⁾ údaje za maloobchod se vztahují jen ke sloupcům 1 až 6

⁴⁾ bez designu a uměleckých řemesel

Tabulka 11 Časové řady základních ekonomických ukazatelů kultury za vybraná léta období 2010–2021

OBLAST	2010	2013	2015	2019	2020	2021	Index 2021/2020 (%)	Index 2021/2010 (%)
Věřejné zdroje celkem (v mil. Kč)	36 283	34 644	34 282	43 046	46 746	47 536	101,7	131,0
Náklady celkem (v mil. Kč)	219 816	198 111	201 846	244 269	228 481	261 647	114,5	119,0
Výnosy celkem (v mil. Kč)	229 110	206 727	218 448	262 119	248 835	282 646	113,6	123,4
Stupeň soběstačnosti (v %)	87,1	85,7	87,9	90,3	87,5	88,7	101,4	101,8
Počet zaměstnanců (v osobách)	87 018	81 417	89 330	88 113	79 976	82 659	103,4	95,0
Průměrná hrubá měsíční mzda (v Kč)	24 406	24 431	25 966	32 835	34 639	36 093	104,2	147,9
Investice (v mil. Kč)	13 748	10 676	13 578	17 334	14 627	15 774	107,8	114,7
Hrubá přidaná hodnota (v mlrd. Kč) ¹⁾	86,1	81,4	89,5	122,8	115,8	133,0	114,9	154,5
Hrubý domácí produkt (v mlrd. Kč) ¹⁾	59,5	54,5	62,7	93,1	84,0	100,4	119,5	168,8
Podíl kultury na hrubé přidané hodnotě (v %) ¹⁾	2,40	2,23	2,16	2,35	2,23	2,40	107,6	99,9
Podíl kultury na HDP (v %) ¹⁾	1,50	1,34	1,36	1,61	1,47	1,64	111,8	109,6

¹⁾ využita výrobní metoda propočtu HDP; za rok 2021 odhad z předběžných dat

Tabulka 12 Počet vybraných poskytovatelů kulturních služeb v roce 2021

POSKYTOVATEL	Kulturní podniky a instituce celkem	V tom		
		státní	soukromé	ostatní
Historické památky	337	219	60	58
Muzea a galerie	463	374	48	41
Výstavní sály	358	144	94	120
Knihovny	5 273	5 273	-	-
Divadla	278	74	74	130
Profesionální hudební tělesa	36	11	6	19
Rozhlas	45	2	43	-
Televize	123	14	109	-
Festivally	391	102	61	228
Kulturní domy	557	481	44	32
Vydavatelé neperiodického a periodického tisku	754	91	583	80
CELKEM	8 615	6 785	1 122	708

Tabulka 13 Návštěvnost kulturních zařízení podle poskytovatelů kulturních služeb za vybraná léta období 2010–2021

POSKYTOVATEL	Počet návštěv kulturních zařízení na 10 tis. obyvatel									
	2010	2013	2015	2019	2020	2021	Index 2021/2020 (%)	Index 2021/2010 (%)		
Historické památky	10 973	10 155	12 412	14 038	6 966	7 782	111,7	70,9		
Muzea a galerie	8 863	9 980	11 260	13 781	6 424	6 651	103,5	75,0		
Knihovny	21 067	22 969	22 410	20 715	12 234	11 886	97,2	56,4		
Výstavní sály	2 210	1 876	1 973	2 254	1 007	875	86,9	39,6		
Kina	12 871	10 520	12 292	17 170	5 967	6 801	114,0	52,8		
Divadla	6 829	6 831	7 148	8 136	2 942	3 223	109,6	47,2		
Kulturní domy	7 910	8 133	8 853	11 180	3 687	4 933	133,8	62,4		
Ostatní produkce pro veřejnost (soubory a festivaly)	2 093	2 505	2 754	4 365	2 363	1 846	78,1	88,2		
CELKEM	72 816	72 969	79 102	91 639	41 590	43 997	105,8	60,4		